

Natalia Radosh

Michał Łakomecki

PRZYCHODZI UCZEŃ DO PRAWNIKA...

część dla młodzieży gimnazjalnej

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Redakcja: Natalia Radosh, Michał Łakomecki

Redaktor merytoryczny: dr Mateusz Chotodecki

Korekta tekstu: Romuald Kłosowski

Projekty graficzne i ilustracje: Kinga Dudzińska

Materiały audiowizualne: Marta Łakomecka, Kinga Dudzińska, Kinga Leszczyńska, Natalia Radosh, Michał Łakomecki, Romuald Kłosowski

Materiały ćwiczeniowe: Natalia Radosh, Michał Łakomecki, Jakub Chrzanowski, Kinga Dudzińska

Skład i łamanie: Kinga Dudzińska

Projekt „Edukacja szkolna przeciwko wykluczeniu prawnemu” finansowany ze środków funduszy norweskich i środków krajowych.

Publikacja bezpłatna.

ISBN 978-83-939528-1-9

Poznań 2015

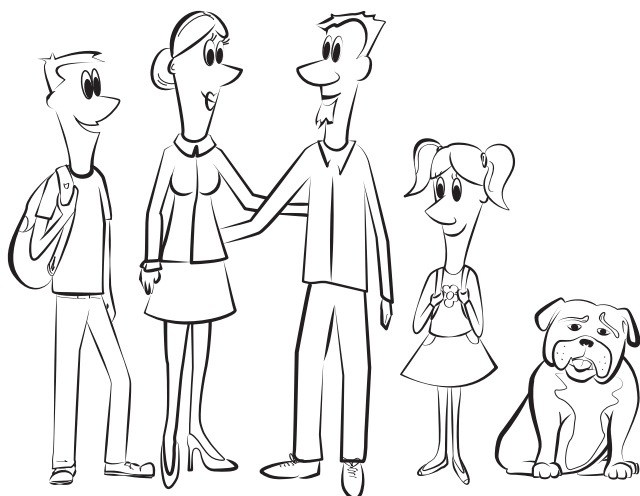
OD AUTORÓW

Drogi Czytelniku!

Być może słyszałeś już, że „nieznajomość prawa szkodzi”. Nikt nie zamierza Cię straszyć, a ta książka ma przybliżyć podstawowe prawne pojęcia. Po jej przeczytaniu dowiesz się jak być świadomym swoich praw i obowiązków oraz jak bronić się przed zagrożeniami.

W książce wskazujemy między innymi: do jakich organizacji możesz zwrócić się po pomoc w trudnych sytuacjach życiowych, w jaki sposób Ty oraz Twoi bliscy powinniście reagować na pisma urzędowe, a także jak przebiegają postępowania sądowe. Wyjaśniamy też podstawowe pojęcia związane z tymi postępowaniami – takie jak: oskarżony, świadek, prokurator, sędzia, adwokat czy radca prawny. Po przeczytaniu tej książki, dowiesz się jak odpowiadają za czyny zabronione osoby poniżej 18 lat, a także jak zgodnie z prawem korzystać z internetu. W Poradniku wyjaśniamy również – jakie prawa i obowiązki ma konsument oraz gdzie może uzyskać pomoc.

Przewodnikami po podręczniku są stworzeni przez nas bohaterowie – rodzina Poprawnych.

Tata Adam,
ma 40 lat i prowadzi firmę budowlaną.
Mama Jolanta,
ma 42 lata i jest psychologiem.
Syn Antek,
ma 17 lat i uczy się w liceum.
Córka Julka,
ma 13 lat i jest uczennicą gimnazjum.

Wiernym towarzyszem rodziny jest błyskotliwy pies Paragraf; jego zawsze trafne spostrzeżenia naprowadzają bohaterów na prawidłowe rozwiązania.

Rodzina Poprawnych i ich znajomi często znajdują się w sytuacjach wymagających znajomości prawa. Choćby podczas zakupów, przy korzystaniu z internetu czy prowadzeniu własnego biznesu. Wiedza prawnicza potrzebna jest również w sytuacjach losowych. Zarówno świadek jak i ofiara przestępstwa powinni wiedzieć jak przebiega postępowanie karne oraz jakie uprawnienia im przysługują. Historie, które spotykają rodzinę Poprawnych podkreślają jak ważna jest znajomość prawa w życiu codziennym, począwszy od najmłodszych lat!

Mamy nadzieję, że podręcznik uświadomi Ci, że znajomość prawa uczy samodzielności, pomaga chronić własne interesy i jest przydatna w życiu codziennym!

SPIS TREŚCI

I ABC PRAWA (M. ŁAKOMECKI)

- 1. SZUKAM INFORMACJI – GDZIE ZNAJDĘ?** 7
- 2. DO KOGO PO POMOC?**10
- 3. ZAWODY PRAWNICZE**12

II DOM (M. ŁAKOMECKI)

- 1. W RODZINIE**17
- 2. W SIECI** 32

III SZKOŁA (N. RADOSH, M. ŁAKOMECKI, M. CHOŁODECKI)

- 1. W KLASIE** 43
- 2. NA BOISKU**..... 48

IV SKLEP (M. ŁAKOMECKI)

- 1. ZAWIERAM UMOWY** 60
- 2. KUPUJĘ W CENTRUM HANDLOWYM** 65
- 3. KUPUJĘ PRZEZ INTERNET**71

LITERATURA 74

ROZDZIAŁ I

ABC PRAWA

1. SZUKAM INFORMACJI – GDZIE ZNAJDĘ?

Bartek jest pewny, że nauka podstaw prawa jest mu całkowicie niepotrzebna. Nie zdaje sobie jednak sprawy, że nawet w trakcie krótkiej podróży do kolegi po płytę, zawarł nieświadomie aż trzy umowy.

„Nie potrzebuję znać prawa, bo mnie prawo nie dotyczy” – to jeden z najczęściej popełnianych błędów. Prawo dotyczy nas wszystkich, czy tego chcemy, czy nie. Nawet jeśli nie zdajemy sobie z tego sprawy. Nie wierzysz? Jadąc do szkoły autobusem, z chwilą skasowania biletu – zawarłeś właśnie **umowę przewozu**. Wcześniej oczywiście musiałeś kupić bilet, wtedy zawarłeś **umowę sprzedaży**. Pożyczając koleżance na lekcji długopis – zawierasz **umowę użyczenia**, a wymieniając się z kolegą płytami – zawierasz **umowę zamiany**.

Prawo wpływa na naszą sytuację i otaczającą nas rzeczywistość. Kształtuje ją!
Dlatego ważne, abyś znał swoje prawa i często związane z nimi – obowiązki.

Jak dzielimy prawo?

Jednym z podstawowych podziałów prawa jest podział na dwie gałęzie: **prawo publiczne** i **prawo prywatne**.

Prawo publiczne reguluje relacje między organami państwa oraz między państwem i obywatelem, czyli Tobą! Prawo publiczne chroni jednak interesy społeczeństwa jako całości, a nie poszczególnych obywateli. Prawo publiczne to m.in. prawo konstytucyjne, administracyjne, karne czy podatkowe.

Prawo prywatne reguluje stosunki pomiędzy równorzędnymi podmiotami, gdzie państwo nie zmusza do określonych zachowań. Tu strony samodzielnie mogą kształtować między sobą zależności, na przykład: sprzedając telewizor strony umawiają się na określoną cenę. Prawo prywatne to na przykład prawo cywilne, prawo pracy czy prawo gospodarcze. Jeśli zatem chcesz otrzymać paszport, masz do czynienia z prawem publicznym; jeśli robisz zakupy w sklepie – z prawem prywatnym.

*Gdzie szukać informacji o prawie?
Jak odnaleźć się w gąszczu przepisów?*

Zapewne pierwszy przyszedł Ci do głowy internet. I słusznie, ale pamiętaj, aby zachować ostrożność w doborze źródeł wiedzy. W internecie każdy ma prawo dzielić się informacjami, zarówno tymi prawdziwymi, jak i wyssanymi z palca. Na forach internetowych aż roi się od domorośłych prawników, którzy wszystko wiedzą i znają rozwiązanie każdej, nawet najbardziej skomplikowanej sytuacji. Uważaj! Podchodź do czytanych informacji z dystansem i sprawdzaj je na kilku stronach najlepiej na oficjalnych portalach instytucji państwowych albo specjalistycznych stronach czy blogach prawnych. Na końcu podrozdziału zamieściliśmy kilka przydatnych adresów.

Raz dokonany wpis w internecie zostaje tam, mimo że jest już nieaktualny.

Kolejnym zagrożeniem związanym z poradami internetowymi jest upływ czasu. Nawet jeśli informacje były prawdziwe w chwili ich zamieszczania, zanim Ty je przeczytasz, mogą być już nieaktualne i zupełnie nieprzydatne. Wynika to ze zmieniających się przepisów.

Bezpieczniejszą formą zdobywania wiedzy wydaje się stary sposób, czyli zagłębienie do książek. Zarówno proste poradniki, jak i skomplikowane tomy komentarzy zostały napisane przez specjalistów, następnie sprawdzone przez kolejnych znawców i dopiero opublikowane. Oczywiście upływ czasu i dezaktualizacja informacji mogą dotknąć także i ten nośnik wiedzy, ale podstawy prawa nie zmieniają się z dnia na dzień. Idź do szkolnej biblioteki i przeczytaj **Konstytucję**. To podstawowy i najważniejszy akt prawny w Polsce, a od czego lepiej zacząć jak nie od podstaw.

Konstytucja to najważniejszy akt prawny w Polsce.

Pomocne w podnoszeniu świadomości prawnej może być także radio i telewizja. Zwracaj uwagę na audycje zawierające porady prawne. Poświęcenie kilku minut na wysłuchanie audycji o prawach konsumenta może uratować od popełnienia błędu, na przykład przy codziennych zakupach.

Pamiętaj więc, aby szukać informacji rozważnie i sprawdzać wiedzę najlepiej w kilku źródłach.

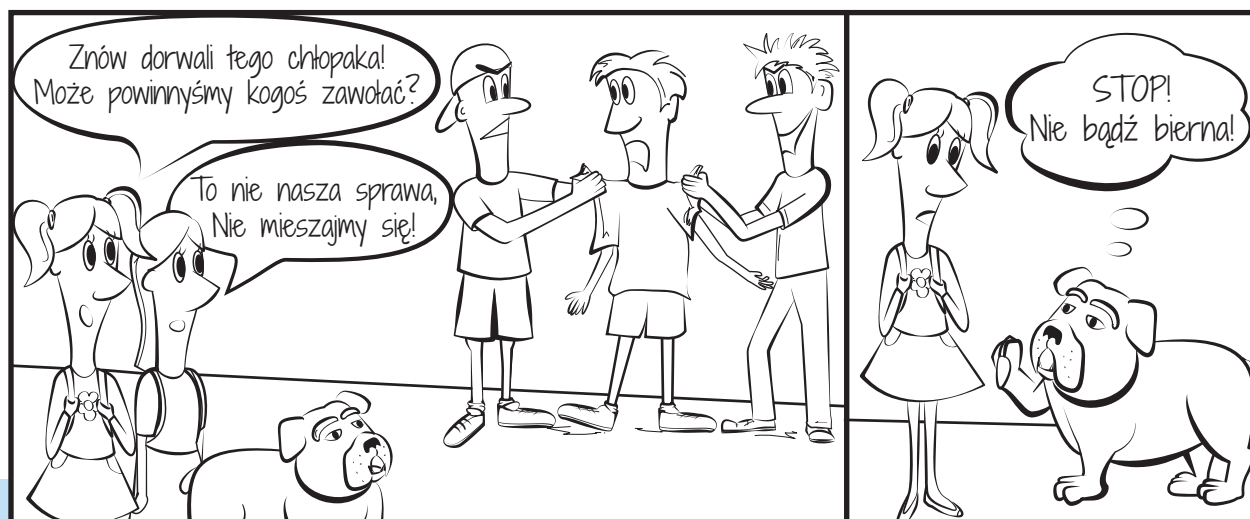
Szukanie informacji na własną rękę może być ciekawe i przydatne, ale gdy masz do czynienia z realnym problemem prawnym, nic nie zastąpi rozmowy z prawnikiem.

WARTO ZAJRZEĆ:

- isap.sejm.gov.pl – teksty aktów prawnych.
- www.isp.org.pl/biblioteczka,1036.html – opracowania dotyczące prawa i edukacji obywatelskiej.

2. DO KOGO PO POMOC?

Wracając do domu, Julka z koleżanką widzą jak kolega ze szkoły jest szturchany i przezywany przez dwóch starszych chłopaków. Chuligani wszystkich zastraszają, więc nikt nie zwraca im uwagi. Julka zastanawia się, jak powinna się zachować.

Pamiętaj! **Cokolwiek złego się dzieje – nie jesteś sam!** Zawsze możesz i powinieneś prosić o pomoc, zadawać pytania. To żaden wstyd, a wręcz oznaka dojrzałości. Stare perskie przysłowie mówi: „Przyznanie się do niewiedzy – to wiedza, a do niemocy – moc.”

§ Jeśli ktoś narusza Twoje prawa, w szkole dochodzi do przemocy, jesteś świadkiem cierpienia innych albo uważasz, że Tobie lub Twoim bliskim dzieje się krzywda – **zareaguj!** Nikt nie oczekuje od Ciebie, że będziesz walczył z całym światem, ale nie robiąc nic, nic nie zmienisz. O problemach i swoich wątpliwościach najlepiej porozmawiaj z najbliższymi osobami – rodzicami. Nawet jeśli starszy brat lub siostra na co dzień Cię denerwują, w trudnej sytuacji będą pomocni; to w końcu rodzina. Jeśli nie chcesz rozmawiać z nikim z rodziny,

warto zwrócić się o pomoc do szkolnego pedagoga lub wychowawcy. Możesz wybrać także inną osobę, której ufasz. W szkole zapewne masz ulubionego nauczyciela, z którym czujesz, że masz dobry kontakt i możesz z nim porozmawiać. Jeśli chcesz, aby ta rozmowa pozostała tylko pomiędzy Wami, wybierz moment, kiedy będziesz mógł porozmawiać z nauczycielem tak, żeby nikt się nie zorientował. Możesz zostać po lekcjach pod pretekstem rozmawiania na temat zajęć. Opowiedz mu o swojej sytuacji, on będzie wiedział, co zrobić.

Niestety częstym zjawiskiem w szkole jest **przemoc rówieśnicza**. Przemoc to nie tylko bicie, popychanie czy szczypanie. Jeśli Ty albo ktoś z Twoich znajomych jest wyśmiewany, przezywany, opowiadane są na jego temat nieprawdziwe informacje, otrzymuje wulgarne sms-y albo jest obrażany w internecie – to także forma

przemocy. Niezależnie od tego, czego dotyczy dokuczanie i prześladowanie, nie znajduje to żadnego usprawiedliwienia. **Nikt nie ma prawa krzywdzić innych – reaguj!**

Przemoc rówieśnicza to między innymi:

- bicie, popychanie, szczypanie,
- wyśmiewanie, przezywanie,
- opowiadane na czyjś temat nieprawdziwych informacji,
- wysyłanie wulgarnych sms-ów,
- obrażanie w internecie.

Jeśli nie chcesz, żeby ktoś poznał problemy Twoje lub Twoich bliskich – zawsze możesz **anonimowo** zadzwonić pod któryś z poniższych numerów. Wystucha Cię specjalista, który Ci pomoże.

Bez względu na to, czy porozmawiasz z kimś z rodziny czy z nauczycielem, pamiętaj – masz prawo czuć się bezpiecznie!

Wszystkie porady udzielane są bezpłatnie.

Na stronie www.pokrzywdzeni.gov.pl znajdują się informacje dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także lista podmiotów, które bezpłatnie udzielają pomocy w trudnych sytuacjach.

Pamiętaj także o **numerze alarmowym 112** w niebezpiecznych sytuacjach. Jeśli uważasz, że potrzebna jest interwencja policji, straży pożarnej lub pogotowia – dzwoń!

WAŻNE NUMERY TELEFONÓW:

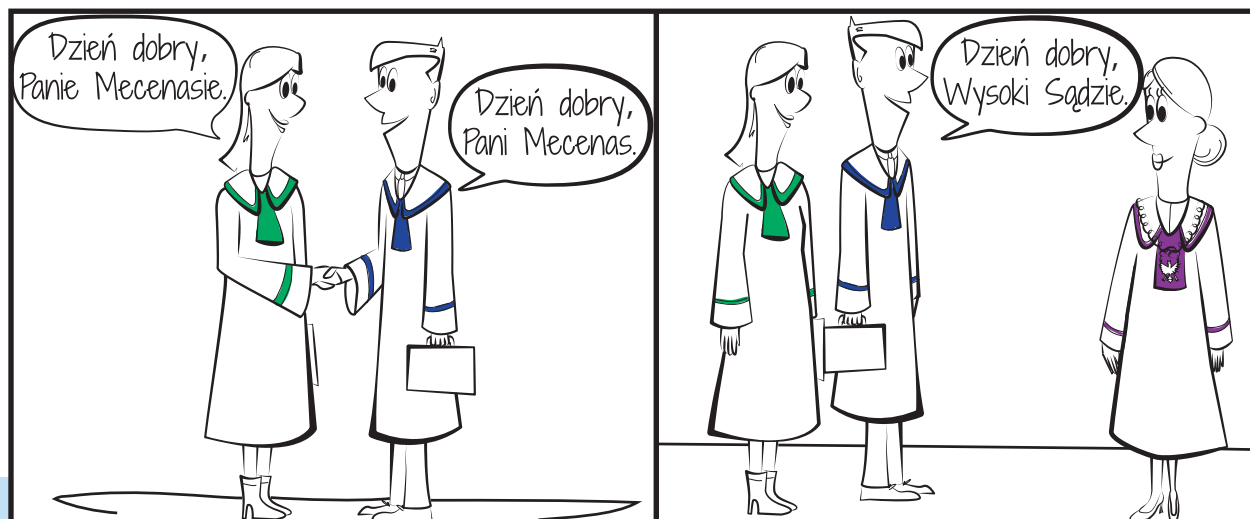
- 800 12 12 12** Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka skierowany do wszystkich dzieci, które potrzebują pomocy.
- 112** Numer alarmowy niezbędny w niebezpiecznej sytuacji; jeśli potrzebujesz interwencji policji, pogotowia, straży pożarnej.
- 801 199 990** Telefon Zaufania - Narkomania.

WARTO ZAJRZEĆ:

- www.brpd.gov.pl – Rzecznik Praw Dziecka.
- www.pokrzywdzeni.gov.pl – pomoc dla osób pokrzywdzonych przestępstwem.
- www.pg.gov.pl - strona internetowa Prokuratury Generalnej, na której znajdziesz listę ośrodków pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem.

3. ZAWODY PRAWNICZE

Pomocy prawnej można szukać w różnych miejscach. Mecenas, sędzia czy rejent – wszystkie te określenia odnoszą się do prawników, ale każdy z nich wykonuje inne zadania, a więc i z różnymi problemami oraz w różnych sytuacjach będziemy się do nich zwracać. Kiedy i z jakim zagadnieniem do kogo? Inaczej mówiąc – kto jest kim?

Zawód prawnika można porównać do zawodu lekarza. Nie tylko dlatego, że dobra porada może wyleczyć Cię ze zmartwień, ale także dlatego, że porównywalna jest ścieżka zdobywania tych zawodów. Żeby zostać lekarzem trzeba ukończyć studia medyczne. Analogicznie, żeby zostać prawnikiem, należy ukończyć studia prawnicze. Po studiach lekarskich zostaje się lekarzem, a po studiach prawniczych – prawnikiem. Lekarz, aby zostać pediatrą, chirurgiem, okulistą czy ginekologiem musi ukończyć daną specjalizację. Podobnie jest z prawnikami, po ukończeniu studiów wybierają specjalizację, którą nazywamy aplikacją. W zależności od tego, jaką aplikację prawnik ukończy, będzie mógł zostać sędzią, prokuratorem, radcą prawnym, adwokatem, notariuszem lub komornikiem. Prawnicy mogą też pracować w urzędach

(np. w urzędzie miasta, jednostkach policji czy Ministerstwie Sprawiedliwości) oraz organizacjach pozarządowych.

Kim jest sędzia?

Sędzia to najstarszy zawód prawniczy, cieszący się także największym szacunkiem wśród społeczeństwa i związany z ogromną odpowiedzialnością. Sędzia rozstrzyga spory i wydaje wyroki w imieniu państwa. Sędziowie orzekają między innymi w sprawach karnych, cywilnych, rodzinnych czy pracowniczych – wydając wyroki, postanowienia i zarządzenia.

Rozstrzygnięcia sądu kształtują prawa innych osób i od nich zależą ich dalsze losy. Sędziego na stanowisko powołuje

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Niezawistość sędziowska, zagwarantowana przez Konstytucję i ustawy, jest jedną z podstawowych zasad wymiaru sprawiedliwości. Niezawistość to inaczej niezależność sędziego w orzekaniu

oraz bezstronność wobec stron postępowania. Niezawistość nie oznacza jednak pełnej dowolności przy orzekaniu. Orzeczenia sądu muszą być przecież zgodne z prawem. Sędziowie przy rozstrzyganiu podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. To oznacza, że sędzia orzeka tylko na podstawie przepisów prawa i własnego sumienia. Żaden organ państwa, instytucja, organizacja lub osoba nie może wydawać mu żadnych zaleceń czy wiązać instrukcjami. Podczas rozpraw sędzia jest ubrany w czarną togę. Wykończenia kołnierza i mankietów, a także żabot togi uszyte są w kolorze fioletowym. Dodatkowo sędzia kierujący całą rozprawą, czyli przewodniczący składu sędziowskiego, nakłada na kołnierz togi łańcuch z wizerunkiem orła – godła państwa polskiego.

CIKAWOSTKI:

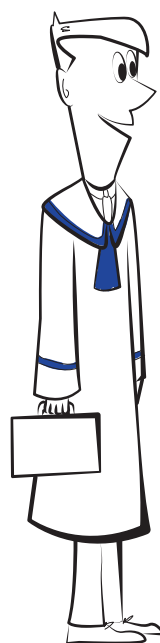
- Do sądu zwracamy się „Wysoki Sądzie”.
- Sędzina to żona sędziego. Natomiast kobieta wykonująca zawód sędziego to pani sędzia.

Kim jest radca prawny?

Radca prawny jest fachowym i profesjonalnym prawnikiem, który świadczy pomoc prawną swoim klientom. Radca prawny związany jest **tajemnicą zawodową**, a to oznacza,

że jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym dowiedział się podczas udzielania pomocy prawnej.

Pomoc prawna polega m.in. na występowaniu przed sądem i reprezentowaniu tam swoich klientów, a także reprezentowaniu klientów przed urzędami, na przykład przed urzędem miasta czy urzędem skarbowym. Radca prawny doradza swoim klientom, udziela im porad i konsultacji prawnych. Przygotowuje dla nich pisma, projekty umów oraz opinie prawne. Może prowadzić w imieniu swojego klienta negocjacje. Analizuje dokumenty, wysłuchuje problemów klientów i stara się znaleźć najlepsze rozwiązanie prawne dla ich spraw, wyjaśniając także skutki prawne podejmowanych kroków.

Aby zostać radcą prawnym należy ukończyć studia prawnicze, a następnie odbyć 3-letnią aplikację radcowską i zdać egzamin zawodowy. Radca prawny podczas rozpraw sądowych ubrany jest w czarną togę. Wykończenia kołnierza i mankietów, a także żabot togi uszyte są w kolorze ciemnoniebieskim.

CIKAWOSTKA:

Zwyczajowo do radcy prawnego zwracamy się „Pani Mecenas” lub „Panie Mecenasie”.

Kim jest adwokat?

Podobnie jak radca prawny jest profesjonalnym prawnikiem świadczącym pomoc prawną dla swoich klientów. To jeden z najstarszych zawodów prawniczych.

Adwokata także wiąże **tajemnica zawodowa**. Adwokat podobnie jak radca prawny pomaga swoim klientom w trudnych sytuacjach życiowych. Zajmuje się przede wszystkim zastępstwem prawnym, tzn. na podstawie udzielonego **pełnomocnictwa** reprezentuje swoich klientów w sądzie i przed urzędami. Udziela porad i konsultacji prawnych. Przygotowuje dla swoich klientów dokumenty, pisma i projekty umów. Tak jak radca prawny pomaga ludziom w trudnych sytuacjach życiowych. Wystłuchuje problemów klientów i stara się znaleźć najlepsze rozwiązanie prawne dla ich spraw, tłumacząc także skutki prawne podejmowanych kroków.

Aby zostać adwokatem należy ukończyć 5-letnie studia prawnicze, a następnie odbyć 3-letnią aplikację adwokacką zakończoną egzaminem zawodowym.

Adwokat podczas rozpraw sądowych ubrany jest w czarną togę. Wykończenia kołnierza i mankietów, a także żabot togi uszyte są w kolorze zielonym.

CIEKAWOSTKI:

- Zwyczajowo do adwokata, tak samo jak do radcy prawnego, zwracamy się „Pani Mecenase” lub „Panie Mecenasi”.

- Palestra – tym mianem określa się ogół adwokatów i aplikantów adwokackich.

Kim jest prokurator?

Nazywany jest także **oskarżycielem publicznym**. Stoi na straży praworządności, czuwa nad ściganiem przestępstw i zapobiega naruszeniom prawa.

Prowadzi **postępowanie przygotowawcze** samodzielnie lub nadzoruje w tym zakresie policję. Po zebraniu odpowiedniej liczby dowodów na popełnienie przestępstwa, sporządza akt oskarżenia i kieruje go do sądu, żądając określonej kary dla oskarżonego.

Rolą prokuratora jest udowodnienie winy oskarżonego. Prokurator kieruje do sądu także wnioski o dokonanie tymczasowego aresztowania. Choć prokurator kojarzy się głównie ze sprawami karnymi, ma on także prawo występować w niektórych sprawach cywilnych, np. w sprawie o pozbawienie władzy rodzicielskiej czy o ustalenie ojcostwa.

Urzędowym strojem prokuratora podczas rozpraw sądowych jest czarna toga. Wykończenia kołnierza i mankietów, a także żabot togi uszyte są w kolorze czerwonym.

CIEKAWOSTKA:

- Do prokuratora zwracamy się „Pani Prokurator” lub „Panie Prokuratorze”.

Kim jest notariusz?

Notariusz to jeden z zawodów **zaufania publicznego**. Notariusz sporządza dokumenty, które mają **moc dokumentu urzędowego**. Do notariusza powinieneś się udać jeśli kupujesz lub sprzedajesz dom, by spisać umowę w formie aktu notarialnego. Przed notariuszem sporządza się także testament i potwierdza własnoręczność podpisu. Notariusz może poświadczyć zgodność z oryginałem różnych dokumentów. Do podstawowych czynności dokonywanych przez notariusza należy także sporządzanie aktów notarialnych (np. umowa sprzedaży nieruchomości, umowa spółki) czy też sporządzanie aktów poświadczenia dziedziczenia.

Wszystkie dokumenty sporządzane przez notariusza zostają wpisane i zarejestrowane do księgi prowadzonej przez notariusza, nazywanej **Repertorium**.

Każdy dokument otrzymuje swój osobny numer. Jeśli więc np. dokument oznaczono „Rep. A nr 247/2015”, to oznacza, że w 2015 jest to 247 dokument sporządzony i zarejestrowany u danego notariusza.

CIEKAWOSTKA:

- W różnych regionach Polski do notariusza zwracamy się zwyczajowo „Pani Rejent” lub „Panie Rejencie” albo „Pani Sędzio” lub „Panie Sędzio”, co związane jest z historią tego zawodu. Notariusz nie nosi togi.

Kim jest komornik?

Jedną z możliwych ścieżek zawodowych po ukończeniu prawa jest wykonywanie zawodu komornika. Komornik sądowy to funkcjonariusz publiczny, który działa przy sądzie rejonowym. Komornik wykonuje w **drodze egzekucji** wyroki sądu. Komornik dokonując egzekucji może korzystać z pomocy policji. Prowadzenie egzekucji polega najczęściej na zajmowaniu i sprzedawaniu rzeczy **dłużnika** (np. telewizora, samochodu) i przekazywaniu uzyskanych w ten sposób pieniędzy osobom, którym się one należą (**wierzycielom**).

Komornik działa między innymi na podstawie wyroków sądu, które mogą zostać wydane, jeśli na przykład dłużnik nie płaci rachunków. Komornik może także zajmować konta bankowe dłużników, wysyłając do banku pismo zabraniające dokonywania wypłat pieniędzy z konta.

Komornik zapewnia w imieniu państwa przestrzeganie prawa poprzez przymusowe

wykonywanie wyroków. Zadaniem komornika jest wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne, a także o zabezpieczenie roszczeń.

CIEKAWOSTKA:

- Komornik nie nosi togi.

§ Art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., zwanej dalej Konstytucją:

Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

§ Art. 176 ust. 1 Konstytucji:

Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

§ Art. 178 Konstytucji:

1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.
2. Sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków.
3. Sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

PODSTAWA:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. Nr 19, poz. 145 ze zm.).

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 ze zm.).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. Nr 31, poz. 138 ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz. U. Nr 22, poz. 91 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882 ze zm.).

ROZDZIAŁ II

DOM

1. W RODZINIE

Tata Adam Poprawny wykonał zlecenie dla swojego kontrahenta. Niestety pomimo upływu terminu, nie otrzymał zapłaty. Na domiar złego dłużnik nie odbiera korespondencji od pana Poprawnego.

Czy w Twojej rodzinie ktoś musiał udać się do sądu? Czy zastanawiałeś się kiedyś jak wygląda rozprawa sądowa? Świadkowie przysięgają kładąc rękę na Biblii, pełnomocnik przechadza się po sali zadając niewygodne pytania, podczas gdy druga strona co rusz krzyczy „sprzeciw”, wszystkiemu zaś przygląda się 12 gniewnych ludzi, czyli ława przysięgłych. Czy rzeczywiście tak to wygląda? Większość ludzi czerpie wiedzę na temat postępowania sądowego z filmów i seriali, najczęściej z tych amerykańskich. Rzeczywistość w naszym kraju wygląda jednak zupełnie inaczej! Polski system

prawny działa na innych zasadach, niż system amerykański. W USA tylko 5% spraw zgłoszonych do sądu jest rozpatrywanych na sali sądowej, reszta rozwiązywana jest polubownie, w drodze **mediacji**. Niestety w Polsce statystyki są zupełnie inne. Są dziedziny życia, gdzie ingerencja sądu jest konieczna, jednak wiele spraw, w tym sporów, można rozwiązać w sposób polubowny. Przedstawiony na wstępie przykład idealnie to obrazuje. Gdyby kontrahent pana Adama Poprawnego wykazał dobrą wolę, mógłby porozumieć się z nim w sprawie warunków spłaty zadłużenia, uzgodnienia terminów

i wysokości rat. Nie reagując na wezwania do zapłaty zmusza tatę Julki do wystąpienia z **pozmem** do sądu czyli wszczęcia **postępowania cywilnego**.

Czym jest postępowanie cywilne?

To jedna z podstawowych form postępowania sądowego, w ramach którego rozpatruje się sprawy cywilne. Sprawy cywilne to sprawy z zakresu **prawa cywilnego** (np. o zapłatę, odszkodowanie), rodzinnego i opiekuńczego (np. sprawy małżeńskie, sprawy o alimenty), prawa pracy (np. o przywrócenie do pracy), sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych (np. o rentę) oraz inne sprawy.

Większość spraw rozpatrywana jest w trybie **postępowania procesowego**, wszczynanego przez osobę, która dochodzi swoich praw. **Proces jest podstawowym modelem postępowania cywilnego**. To w tym trybie rozpatrywane są między innymi sprawy o zapłatę, odszkodowanie, wykonanie umowy, rozwód czy ustalenie ojcostwa.

Drugi podstawowy tryb to postępowanie nieprocesowe, nazywane także **nie-spornym**. Rozstrzygane są tu na przykład sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, ubezwłasnowolnienie, zniesienie współwłasności czy też dotyczące władzy rodzicielskiej. Postępowanie to – w przeciwieństwie do postępowania procesowego (**spornego**) – może zostać **wszczęte z urzędu**, czyli przez sąd bez wniosku jakiejś osoby.

Dwa odmienne tryby postępowania cywilnego wynikają z charakteru spraw, które są w nich rozstrzygane. Cechą

charakterystyczną postępowania procesowego jest występowanie dwóch stron procesu, pomiędzy którymi istnieje spór. Jedna strona występuje o spełnienie świadczenia (na przykład o zapłatę), druga zaś nie zgadza się z żądaniem. Sprawy, które nie mają takiego charakteru, a więc co do zasady nie występują strony o sprzecznych interesach, rozstrzyga sąd w postępowaniu nieprocesowym.

Kto jest powodem, a kto pozwany?

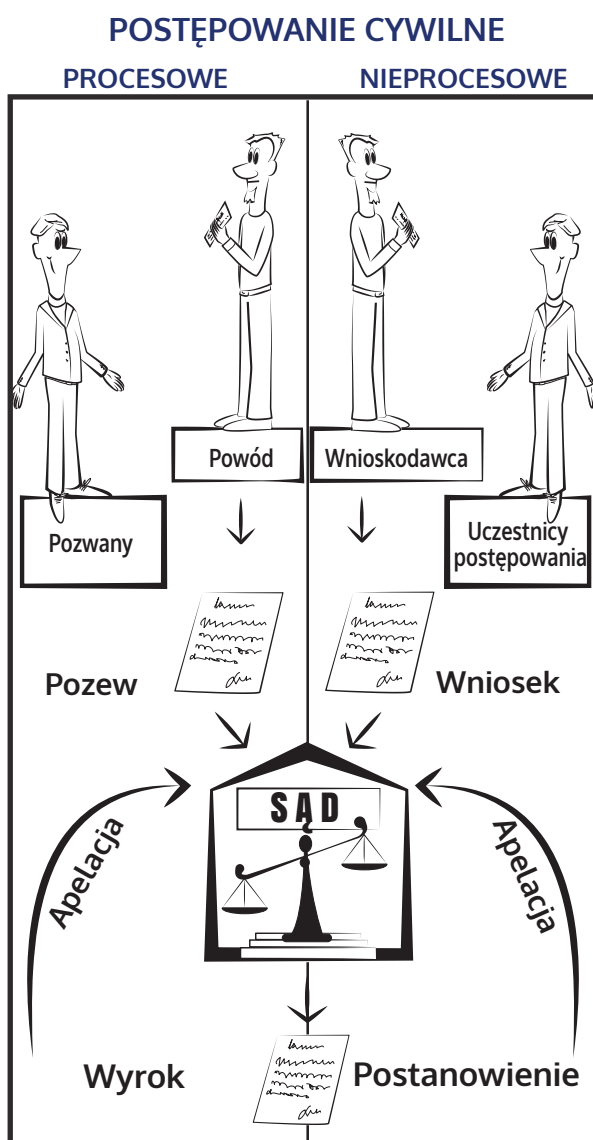
Stronami procesu są **powód** i **pozwany**. **Powód** to osoba, która występuje do sądu z określonym żądaniem, np. z pozmem o zapłatę długu. **Pozwanym** zaś jest osoba, do której to żądanie jest kierowane. Samo żądanie wszczęcia procesu i rozpoznania sprawy, które powód kieruje do sądu w formie pisma nazywamy **pozmem**.

W postępowaniu nieprocesowym osobą najczęściej rozpoczynającą postępowanie jest osoba składająca wniosek, czyli **wnioskodawca**. Wszystkie pozostałe osoby zainteresowane w sprawie, takie których praw dotyczy wynik postępowania nazywamy **uczestnikami**. Co ciekawe, uczestnikiem jest także sam wnioskodawca.

**Żądanie strony
w postępowaniu procesowym
nazywamy powództwem,
a w postępowaniu niespornym
– wnioskiem.**

Zatem w naszej sprawie pan Adam Poprawny (powód), aby odzyskać swoje pieniądze musi wnieść do sądu pismo

(pозew) przeciwko swojemu dłużnikowi Karolowi Zaległemu (pozwanemu).

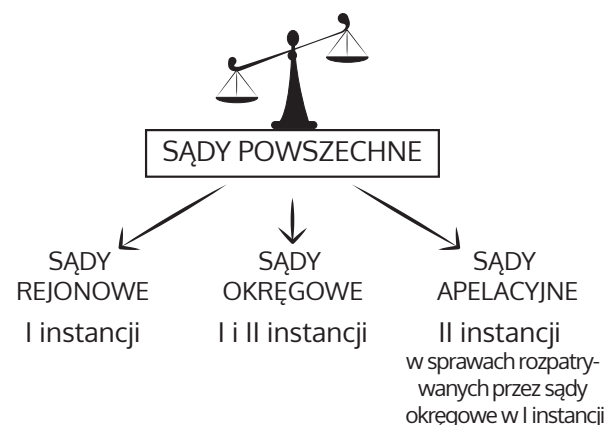
Jaki sąd będzie rozpatrywał sprawę?

Postępowanie cywilne jest **dwuinstancyjne**. Oznacza to, że od rozstrzygnięcia sądu, który jako pierwszy rozpoznaje sprawę, stronie niezadowolonej z jego wyniku, przysługuje odwołanie do sądu drugiej instancji (**apelacja, zażalenie**). **Sądem pierwszej instancji** najczęściej jest sąd rejonowy, rzadziej sąd okręgowy. O tym, który sąd będzie właściwy do rozpatrzenia sprawy w pierwszej instancji, najczęściej decyduje

wartość przedmiotu sporu. Jest to kwota, którą powód musi na początku określić w pozwie. W sprawach o zapłatę jest to kwota, której powód żąda od pozwanego. Granicą jest 75.000 zł. Jeśli powód domaga się wyższej kwoty, pozew powinien trafić do sądu okręgowego; jeśli niższej – właściwym będzie sąd rejonowy. Są także sprawy, które bez względu na wartość rozpatruje jako pierwszy sąd okręgowy, na przykład sprawy o rozwód czy z zakresu prawa autorskiego. Oczywiście, jak to zwykle bywa, od powyższych zasad istnieją wyjątki.

Sądem odwoławczym, czyli rozpatrującym apelację lub zażalenie, w zależności od tego jaki sąd rozpatrywał spór w pierwszej kolejności – będzie sąd okręgowy lub apelacyjny. W większości miejscowości funkcjonują sądy rejonowe, w dużych miastach jest ich czasem nawet kilka. Do którego sądu powinniśmy zatem wnieść sprawę? Co do zasady, właściwym jest sąd miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego. Oczywiście i w tym wypadku istnieją wyjątki. Na przykład w sprawach z zakresu prawa pracy pozew można wytoczyć przed sąd miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego, ale także przed sąd, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, lub też przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład pracy.

CIEKAWOSTKA:

Wokanda – wywieszane na drzwiach sali rozpraw zestawienie spraw sądowych w kolejności, w jakiej mają być w danym dniu rozpatrywane.

Czym jest rozprawa sądowa?

Jest to posiedzenie sądu, na którym rozpatrywana i rozstrzygana jest sprawa. Rozprawę rozpoczyna **wywołanie sprawy** i trwa aż do jej zamknięcia. W związku z tym, że trudno jest rozpoznać całą sprawę jednego dnia (w tym: przesłuchać świadków, strony postępowania, przeprowadzić dowód z dokumentów, opinii biegłego sądowego), rozprawa może być odraczana na kolejne posiedzenia. Posiedzenie sądu rozpoczyna wywołanie sprawy przez **protokolanta** lub woźnego. Oznacza to, że protokolant wychodzi na korytarz i głośno wyczytuje nazwiska stron, zapraszając na salę wszystkie osoby, które przyszły do sądu w związku z tą sprawą (strony, świadkowie, biegli sądowi, publiczność). Następnie strony – najpierw powód, następnie pozwany – zgłaszają swoje **żądania** i **wnioski**, a także twierdzenia i dowody na ich poparcie. Pamiętaj – zwracając się do sądu należy stać. W postępowaniu sądowym nie należy być biernym. Zarówno powód jak i pozwany powinni brać w nim **czynny udział**. Bezczynność stron może prowadzić do negatywnych konsekwencji. W przypadku pozwanego nawet do wydania **wyroku zaocznego** (wydanego pod nieobecność pozwanego lub przy jego biernej postawie). Należy pamiętać, że postępowanie dowodowe to najważniejszy element rozprawy. Po przeprowadzeniu wszystkich dowodów i udzieleniu głosu stronom, przewodni-

czący zamyka rozprawę. Następnie po **niejawnej naradzie** ogłasza orzeczenie kończące postępowanie.

Jakie orzeczenia wydają sądy?

Postępowanie **nieprocesowe** i **procesowe** to równorzędne postępowania sądowe. Orzeczenia wydane w każdym z nich mają taką samą moc i znaczenie prawne. Postępowanie procesowe kończy się **wyrokiem**. Po zamknięciu rozprawy skład sędziowski udaje się na naradę, po której zapada wyrok, a następnie spisywana i podpisywana jest jego sentencja. Ogłoszenie wyroku następuje na **posiedzeniu jawnym** i sąd ustnie uzasadnia swoje rozstrzygnięcie. Podczas ogłaszania sentencji wyroku wszyscy obecni na sali, poza składem sędziowskim, powinni stać. Sąd może wydać wyrok zasądający żądanie powoda w całości, w części lub też oddalić powództwo. Postępowanie nieprocesowe kończy się wydaniem **postanowienia**.

CZŁOWIEKU! ZAPAMIĘTAJ!

Postępowanie procesowe kończy się wyrokiem, a nieprocesowe - postanowieniem. W postępowaniu procesowym występują strony: powód i pozwany. W postępowaniu nieprocesowym - uczestnicy.

TAK TO WYGLĄDA W PRAKTYCE: wzór wyroku

Sygnatura akt: I C 476/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2015 r.

Sąd Rejonowy w Kaliszu – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Marta Sprawiedliwa

Protokolant: Romuald Pisz

Po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 marca 2015 r.

sprawy z powództwa **Adama Poprawnego** przeciwko pozwanemu **Karolowi Zaległemu**
o zapłatę

orzeka:

1. zasądza od pozwanego Karola Zaległego na rzecz powoda Adama Poprawnego kwotę 12.500 zł (dwanaście tysięcy pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od 16 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty;
2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.025 zł (trzy tysiące dwadzieścia pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2.400 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

SSR Marta Sprawiedliwa

§ Art. 210 Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej Kodeksem postępowania cywilnego:

1. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy strony – najpierw powód, a potem pozwany – zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski oraz przedstawiają twierdzenia i dowody na ich poparcie. Strony mogą ponadto wskazywać podstawy prawne swych żądań i wniosków. Na żądanie prokuratora sąd udziela mu głosu w każdym stanie rozprawy; art. 62 nie stosuje się.
2. Każda ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej, dotyczących okoliczności faktycznych. (...)

§ Art. 316 Kodeksu postępowania cywilnego:

1. Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.
2. Rozprawa powinna być otwarta na nowo, jeżeli istotne okoliczności ujawniły się dopiero po jej zamknięciu.

§ Art. 339 Kodeksu postępowania cywilnego:

1. Jeżeli pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny. (...)

§ Art. 367 Kodeksu postępowania cywilnego:

1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.
2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny. (...)

§ Art. 506 Kodeksu postępowania cywilnego:

Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

§ Art. 516 Kodeksu postępowania cywilnego:

Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

WARTO ZAJRZEĆ:

- płyta z materiałami audiowizualnymi - przykład pozwu, przykład pełnomocnictwa.

DORĘCZENIA

W komiksie na początku rozdziału mieliśmy do czynienia z sytuacją, gdy dłużnik pana Adama Poprawnego – pan Karol Zaległy – nie odebrał wezwania do zapłaty. Czy nieodebranie wezwania powoduje, że nie będzie musiał płacić? Czy nieodebranie zawiadomienia przesyłanego przez sąd o wyznaczonym terminie rozprawy oznacza, że rozprawa nie będzie mogła się odbyć?

Dlaczego warto odbierać korespondencję?

Częstym błędem, popełnianym przez wiele osób jest nieodbieranie przesyłek poleconych. Część ludzi wychodzi z założenia – „nie odbieram, nie mam kłopotów”. Nic bardziej mylnego! Procedura cywilna, administracyjna, karna i podatkowa przewiduje, że z upływem terminu wyznaczonego na odbiór korespondencji – **doręczenie uważa się za dokonane** i przesyłkę pozostawia się w aktach. To tak zwane doręczenie zastępcze. Aby skutecznie bronić się w sprawie sądowej, odpowiadać na pisma z urzędu, czy też jak w przypadku pana Karola Zaległego negocjować warunki spłaty zadłużenia – trzeba wiedzieć, co jest w przesyłce! W praktyce wygląda to tak: gdy listonosz nie zastanie adresata musi zostawić w skrzynce pocztowej lub drzwiach informację (**awizo**) o pozostawieniu przesyłki w urzędzie pocztowym i o możliwości odbioru w terminie 7 dni. Jeśli w tym terminie adresat nie odbierze przesyłki, listonosz zostawia kolejne awizo.

Zastosowane rozwiązanie ma na celu zapobieganie przedłużaniu postępowania lub unikaniu odpowiedzialności przez osoby, które nie odbierają korespondencji.

Urzędowa przesyłka nieodebrana we wskazanym terminie to przesyłka DORĘCZONA!

Niepodjęcie pisma w terminie naraża nas na poważne konsekwencje prawne. Nie odbierając korespondencji nie pozbywamy się kłopotu, tylko pozwalamy, aby wrócił do nas później, kiedy może być za późno na jakiegokolwiek środki obrony. Lepiej o istotnych dla nas sprawach dowiadywać się na bieżąco z pism urzędowych, niż być informowanym, na przykład przez komornika. Nie odbierając korespondencji możesz przegapić moment na wniesienie apelacji, zażalenia, sprzeciwu czy innego pisma do sądu. Tracisz tym samym szansę na rozważenie Twoich argumentów przez sąd. Warto pamiętać, że doręczenie zastępcze nie nastąpi, jeśli wystąpią błędy w doręczeniu. Takim błędem może być wysłanie korespondencji na zły adres lub choroba uniemożliwiająca odebranie poczty przez adresata. W przypadków błędów w doręczeniu, jeśli w piśmie wyznaczono terminy, które już minęły, adresat może wystąpić do sądu z wnioskiem o przywrócenie terminu.

§ Art. 135 § 1 Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej Kodeksem postępowania cywilnego:

Doręczenia dokonuje się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie.

§ Art. 136 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego:

Strony i ich przedstawiciele mają obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie swego zamieszkania.

§ Art. 139 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego:

W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe należy złożyć w placówce pocztowej tego operatora, a doręczane w inny sposób - w urzędzie właściwej gminy, umieszczając zawiadomienie o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej ze wskazaniem gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie siedmiu dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia należy powtórzyć.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

DZIEDZICZENIE

Mama Jolanta Poprawna dowiaduje się, że wujek Eugeniusz nie żyje. Ma odziedziczyć po nim spadek. Pani Poprawna pamięta, że wujek miał wiele długów. Zastanawia się, co powinna zrobić w tej sytuacji.

Spadek wielu osobom kojarzy się jedynie z majątkiem. Niestety czasami oprócz majątku zmarły zostawia po sobie także **długi**. W skład spadku wchodzi nie tylko aktywa (np. samochód, dom, biżuteria), ale także długi spadkowe (kredyty, niezapłaconerachunkiczypodatki). Osoby, które dziedziczą spadek muszą zatem pamiętać, że oprócz atrakcyjnej nieruchomości mogą stać się także dłużnikami dotychczasowych wierzycieli spadkodawcy. Wartość długów może wielokrotnie przewyższać wartość przykładowej nieruchomości. Wyjaśnimy najpierw kilka podstawowych pojęć z zakresu prawa spadkowego, które ułatwią wam zrozumienie całości.

Spadek – majątek, który pozostawił zmarły (np. dom, samochód), a także zobowiązania zmarłego (np. niespłacony kredyt) z wyłączeniem tych, które ściśle są związane z jego osobą (np. zobowiązanie

do namalowania obrazu wynikające z zawartej przez zmarłego umowy o dzieło).

Spadkodawca – osoba fizyczna (człowiek), po śmierci której spadek przechodzi na inne podmioty (spadkobierców). Mówiąc najprościej to osoba, po której się dziedziczy.

Spadkobierca – to podmiot, który dziedziczy, czyli na który przechodzi ogół praw i obowiązków zmarłego. Może być nim zarówno osoba fizyczna (człowiek) jak i osoba prawna (np. spółka, fundacja)

Testament – to czynność prawna, w której spadkodawca rozporządza swoim majątkiem na wypadek śmierci, czyli wskazuje ostatnią wolę – kto i w jakiej części powinien odziedziczyć jego majątek. Testament jest czynnością prawną dokonywaną na wypadek śmierci, dlatego nabiera on mocy dopiero z chwilą śmierci spadkodawcy. Testament może sporządzić

tylko osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych (tzn. ma ukończone 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniona). Testamentu nie można sporządzić udzielając komuś pełnomocnictwa – trzeba to zrobić osobiście. Istnieje kilka form sporządzenia testamentu, od tych zwyczajnych do tych sporządzanych w chwili zagrożenia życia. Dla przykładu, testament własnoręczny to testament napisany w całości pismem ręcznym (nie komputerowym), własnoręcznie podpisany i opatrzony datą. Można także udać się do notariusza, który sporządzi testament w formie aktu notarialnego.

Dziedziczenie ustawowe – jeśli spadkodawca nie sporządził testamentu, lub testament jest nieważny, albo gdy osoby powołane do dziedziczenia nie chcą lub nie mogą być spadkobiercami,

wówczas mamy do czynienia z dziedziczeniem ustawowym. Kodeks cywilny zalicza do spadkobierców ustawowych m.in. dzieci, małżonka, rodziców, rodzeństwo oraz dziadków. **Zstępni** to kolejni potomkowie tej samej osoby – czyli jej dziecko, wnuk, prawnuk. **Wstępni** to przodkowie danej osoby – rodzice, dziadkowie. W pierwszej kolejności dziedziczą dzieci i małżonek spadkodawcy. Jeśli spadkodawca nie miał dzieci – wówczas dziedziczą małżonek oraz rodzice zmarłego. Dla obliczenia dalszej kolejności dziedziczenia, a także ułamek w jakich spadek przypada poszczególnym członkom rodziny, należy zajrzeć do ustawy.

Wszystkie długi i zobowiązania (z wyłączeniem tych ściśle związanych z osobą zmarłego) zaciągnięte przez spadkodawcę obciążają spadkobierców.

Bez względu na to, czy podstawą dziedziczenia jest testament, czy ustawa – mogą oni ograniczyć swoją odpowiedzialność.

Czy spadek trzeba przyjąć?

Nie, nie trzeba. Z punktu widzenia prawa spadkowego najistotniejszy jest **termin 6 miesięcy**. Kiedy spadkobierca dowiadyje się o tym, że został spadkobiercą – ma właśnie 6 miesięcy na podjęcie decyzji czy:

- przyjmując spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe – **przyjęcie proste**;
- przyjmując spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności – **przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza**;
- lub też **spadek odrzucić**.

Decyzja odnośnie drugiego i trzeciego rozwiązania musi zostać wyrażona w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się, że został spadkobiercą. Jeśli w tym okresie spadkodawca nie wypowie się w sprawie sposobu przyjęcia spadku, oznacza to, że przyjął go z dobrodziejstwem inwentarza, czyli bez odpowiedzialności za długi spadkowe. Ewentualna odpowiedzialność za długi spadkowe odnosi się także do zobowiązań i zaległości podatkowych spadkodawcy. W przypadku przyjęcia prostego może się zdarzyć, że wartość odziedziczonych długów przekroczy wartość spadku i jako spadkobiercy będziemy musieli je spłacać z własnego majątku.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku składa się przed sądem lub notariuszem.

Złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku pozwala uniknąć długów spadkowych. Spadkobierca, który odrzuca spadek, traktowany jest jakby zmarł przed spadkodawcą. Przypadającą mu część spadku dziedziczą wtedy jego dzieci, a jeśli ich nie ma, pozostali spadkobiercy ustawowi. Dlatego też należy pamiętać, aby w imieniu osób niepełnoletnich spadek odrzucili ich rodzice. Do dokonania tej czynności konieczna będzie zgoda sądu rodzinnego.

Co to jest spis inwentarza?

Od razu wyjaśniamy, że mówiąc o inwentarzu w postępowaniu spadkowym myślimy o spisie całego majątku spadkowego. To wyszczególnienie wszystkich składników spadku, które mogą posłużyć do spłaty długów spadkowych. A zatem przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza to nic innego jak ograniczenie swojej odpowiedzialności do wartości spadku.

Jeśli zatem wiesz, że tak jak w przypadku wujka Eugeniusza, spadkodawca nie zostawił po sobie żadnego majątku, a jedynie długi – najbezpieczniej jest spadek odrzucić. Jeśli z kolei spadkodawca oprócz majątku (np. domu) miał także spore długi (np. kredyty), najkorzystniejszym rozwiązaniem będzie przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Pamiętaj jednak, aby zawsze przestrzegać terminu 6 miesięcy od daty, kiedy dowiedziałeś się, że zostałeś spadkobiercą.

§ Art. 926 § 1 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, zwanej dalej Kodeksem cywilnym:

Powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu.

§ Art. 931 § 1 Kodeksu cywilnego:

W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

§ Art. 941 Kodeksu cywilnego:

Rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament.

§ Art. 1012 Kodeksu cywilnego:

Spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste),bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

TAK TO WYGLĄDA W PRAKTYCE: oświadczenie o odrzuceniu spadku

Poznań, dnia 18 kwietnia 2015 roku

Sąd Rejonowy
Poznań – Stare Miasto w Poznaniu
I Wydział Cywilny
ul. Młyńska 1 a
61-729 Poznań

Składająca oświadczenie: **Karolina Celińska**
ul. Nowowiejskiego 17
61-742 Poznań

Oświadczenie o odrzuceniu spadku

Działając w imieniu własnym, oświadczam, że spadek przypadający mi na podstawie ustawy, po moim ojcu, Adamie Celińskim, zmarłym dnia 11 grudnia 2014 r. w Poznaniu, ostatnio stale zamieszkującym w Poznaniu, przy ul. Nowowiejskiego 17 odrzucam w całości. Jednocześnie oświadczam, iż nie mam żadnych zstępnych.

Uzasadnienie

W dniu 11 grudnia 2014 r. w Poznaniu zmarł Adam Celiński, ostatnio stale zamieszkujący w Poznaniu, przy ul. Nowowiejskiego 17.

Dowód: *aktu zgonu Adama Celińskiego*

Do kręgu spadkobierców ustawowych, poza składającą oświadczenie należą:

- Hanna Celińska (żona spadkodawcy), zam. Poznań (61-742), ul. Nowowiejskiego 17;
- Magdalena Celińska (córka spadkodawcy), zam. Poznań (61-742), ul. Nowowiejskiego 17.

Podkreślam, że nie posiadam żadnych zstępnych, którzy w moje miejsce dziedziczyliby udział w spadku po Adamie Celińskim.

Jednocześnie wskazuję, że według mojej wiedzy spadkodawca nie pozostawił testamentu.

Karolina Celińska

Załączniki:

- odpis skrócony aktu zgonu Adama Celińskiego;
- odpisy pisma z załącznikami.

WŁADZA RODZICIELSKA

Aż do osiągnięcia pełnoletności każde dziecko pozostaje pod opieką swoich rodziców, czyli pod **władzą rodzicielską**. Obejmuje ona w szczególności obowiązek i prawo rodziców do dbałości o dziecko i jego majątek oraz do wychowywania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw. Sprawowanie władzy rodzicielskiej to przede wszystkim wyraz troski rodziców o rozwój swoich dzieci. Znając swoje prawa jesteś w stanie świadomie z nich korzystać. Pamiętaj jednak, że z Twoimi prawami związane są także **obowiązki**.

? Jakie są prawa i obowiązki rodziców względem dziecka?

§ Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim. Obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka. Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w sposób odpowiedzialny i nie zaniedbywać ich. Osobom wychowującym dzieci

nie wolno stosować wobec nich **kar cielesnych**, co nie oznacza, że dzieci nie mogą być upominane czy karcone. Sprawowanie pieczy nad dzieckiem polega przede wszystkim na stałej trosce o dziecko, dbałości o jego należyte wychowanie i by nie stała mu się krzywda. Rodzice mogą i powinni działać jako przedstawiciele ustawowi dziecka. To oni dokonują w imieniu dziecka czynności prawnych, których dziecko samo nie może dokonać (na przykład wspomniane w tym rozdziale odrzucenie spadku). Rodzice występują w imieniu dziecka przed sądami i organami państwowymi. Mają prawo do wychowywania swego dziecka w duchu tolerancji i zrozumienia dla innych. Mogą kierować drogą jego edukacji, uwzględniając zawsze dobro i prawidłowy rozwój dziecka. Rodzice są także zobowiązani do utrzymania dziecka.

? Jakie są obowiązki dziecka względem rodziców?

§ Rodzice i dzieci zobowiązani są do wzajemnego **szacunku** i **wspierania się**. Dziecko pozostające pod władzą rodzicielską winne jest rodzicom **posłuszeństwo**. Powinno pomagać rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dziecko ma prawo do nauki i rozwoju osobistego. Zobowiązane jest do szacunku względem innych i ich własności. **Pamiętaj, jeśli Twoim zdaniem dzieje Ci się krzywda, nie są przestrzegane Twoje prawa, zareaguj!** Gdzie i jak szukać pomocy dowiesz się z pierwszego rozdziału.

§ Art. 48 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., zwanej dalej Konstytucją:

1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

§ Art. 53 ust. 3 Konstytucji:

Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem (...)

§ Art. 87 Ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, zwanej dalej Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym:

Rodzice i dzieci są obowiązani do wzajemnego szacunku i wspierania się.

§ Art. 92 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

Dziecko pozostaje aż do pełnoletności pod władzą rodzicielską.

§ Art. 95 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

Dziecko pozostające pod władzą rodzicielską winno rodzicom posłuszeństwo, a w sprawach, w których może samodzielnie podejmować decyzje i składać oświadczenia woli, powinno wysłuchać opinii i zaleceń rodziców formułowanych dla jego dobra.

§ Art. 96¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych.

PODSTAWA:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.).

2. W SIECI

Antek znalazł na jednej z popularnych stron internetowych, udostępniających pliki, najnowszą wersję swojej ulubionej gry. Zdecydował się pobrać pliki. Nie wiedział jednak, że postępując w ten sposób łamie prawo!

Internet to kopalnia wiedzy. Kiedyś, aby poznać odpowiedź na interesujące nas pytanie – sięgaliśmy do encyklopedii, słownika, książki albo po prostu pytaliśmy kogoś starszego. Dziś zdecydowanie łatwiej jest wpisać interesujące nas hasło w wyszukiwarkę internetową. Wiedza, którą możemy tam znaleźć, zdaje się nie mieć końca.

Internet to bezkresne źródło nie tylko wiedzy, ale i dostępu do kultury.

Znaleźć możemy tam muzykę, filmy, książki – a wszystko na wyciągnięcie ręki. Rodzi się zatem pytanie: po co płacić za bilet do kina czy za płytę w sklepie muzycznym, jeśli możemy nie wychodząc z domu pobrać różne pliki z internetu? Czy to jednak legalne? Na początek poznamy kilka

podstawowych pojęć prawa autorskiego.

Co chroni prawo autorskie?

Przedmiotem ochrony prawa autorskiego są **utwory**.

Ochrona powstaje w chwili stworzenia utworu i dla jej rozpoczęcia nie potrzeba dokonywać żadnych formalności

(na przykład rejestrować czy zgłaszać utworu lub też zamieszczać informacji o ochronie typu „copyright”). Utwór jest chroniony chociażby był nieukończony.

Czym jest utwór?

Zapewne Twoja pierwsza myśl to utwór muzyczny. I słusznie, ale nie tylko. Utworem jest na przykład teledysk, plakat, piosenka, obraz, zdjęcie, opowiadanie, spektakl, wiersz czy rysunek. Niezależnie od tego czy dany utwór to arcydzieło, czy jest pozbawiony wszelkich wartości artystycznych – **podlega ochronie prawa autorskiego**.

Utworem, zgodnie z prawem autorskim, jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Aby mieć do czynienia z utworem muszą być łącznie spełnione trzy warunki. Po pierwsze, **twórcą musi być człowiek**. Po drugie – musi być to **przejaw działalności twórczej** (to znaczy utwór powinien się wyróżniać, być oryginalny). Po trzecie utwór musi mieć **indywidualny charakter**. Aby mówić o indywidualnym charakterze trzeba odpowiedzieć na pytanie, czy taki utwór już wcześniej nie powstał.

Takiej samej ochronie prawnej podlega zarówno rysunek 4-latka, jak i obraz „Stoneczniki” Vincenta van Gogha.

Jesteśmy otoczeni utworami i sami – często nieświadomie – stajemy się twórcami.

Kim jest twórca?

Twórcą to osoba, która stworzyła utwór. Przyjmuje się, że twórcą jest osoba, której nazwisko jest widoczne na egzemplarzu utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości, w związku z rozpowszechnieniem utworu.

Twórcą może być tylko człowiek i to niezależnie od wieku i umiejętności.

Twórcą nie może być zatem przedsiębiorstwo czy instytucja. Warto o tym pamiętać, bo to z kolei pomaga zrozumieć kolejną kwestię, czyli podział praw autorskich i różnicę pomiędzy byciem twórcą-autorem, a posiadaniem uprawnień majątkowych do utworu.

Jakie wyróżniamy prawa autorskie?

Prawa autorskie to uprawnienia przysługujące autorowi-twórcy, w tym prawo do decydowania o sposobie korzystania z utworu i czerpania z niego korzyści. W ramach praw autorskich wyróżniamy autorskie **prawa osobiste** oraz **autorskie prawa majątkowe**.

Pierwsze z nich odnoszą się do sfery niemajątkowych interesów twórcy. Są ściśle związane z jego osobą, nie można się ich zrzec, ani przenieść na inną osobę, trwają wiecznie, są niezbywalne. To na przykład prawo do autorstwa utworu i oznaczania go swoim nazwiskiem.

Drugie – związane są z uprawnieniem autora do korzystania z utworu i rozporządzania nim, a także do wy-

grodzienia za korzystanie z utworu przez innych. Prawa majątkowe to zatem ekonomiczne uprawnienia twórcy, które mogą zostać przeniesione na inny podmiot.

PRZYKŁAD: Byłeś na wakacjach i wykonałeś ciekawe zdjęcie. Masz możliwość sprzedaży tego zdjęcia do magazynu dla podróżników. Jeśli magazyn opublikuje to zdjęcie, powinno pod nim znaleźć się imię i nazwisko autora fotografii – to Twoje osobiste prawo autorskie i tego sprzedać nie możesz. Możesz natomiast sprzedać część praw majątkowych, na przykład do opublikowania zdjęcia w magazynie. Otrzymałeś za to wynagrodzenie i magazyn może teraz drukować Twoje zdjęcie (oczywiście ze wzmianką o Twoim autorstwie) i zarabiać na tym pieniądzu. Od tej chwili część uprawnień majątkowych i płynące z tego korzyści finansowe czerpie magazyn; Ty jednak

w dalszym ciągu pozostajesz autorem zdjęcia – czyli **twórcą**.

Nie wychodzisz przecież ze sklepu bez płacenia za zakupy. Ze względów moralnych, kradzież płyty w centrum handlowym niczym się nie różni od kradzieży w sieci. Pozbawiasz przecież twórcę jego wynagrodzenia. Choć pobieranie treści bez ich jednoczesnego udostępniania nie podlega w Polsce karze, to należy pamiętać o odpowiedzialności cywilnej. Naruszając prawa autorskie musisz liczyć się z koniecznością zapłaty odszkodowania. Pamiętaj – każdy użytkownik internetu pozostawia ślady, które pozwalają na jego identyfikację. Najprostsza droga prowadzi od adresu IP (numeru łącza internetowego) komputera, z którego pobierano/udostępniano pliki w sieciach.

PRAWA AUTORSKIE

Osobiste

Autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawa do:

- 1) autorstwa utworu,
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo,
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Majątkowe

Twórcy przysługuje wyłączne prawo do:

- 1) korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji,
- 2) wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Prawa majątkowe mogą być przedmiotem swobodnego obrotu.

Czym jest dozwolony użytek prywatny?

To prawo do nieodpłatnego korzystania z utworu. Dla użytku osobistego wolno korzystać nieodpłatnie bez zgody twórcy z pojedynczych egzemplarzy utworu już rozpowszechnionego, to znaczy takiego, który za zezwoleniem twórcy został udostępniony publicznie.

Zakres własnego użytku osobistego obejmuje krąg osób najbliższych, na przykład: rodzeństwo, rodziców, wujka, kuzyna oraz znajomych.

Oznacza to, że można swoim krewnym i znajomym pożyczać bądź wykonywać kopie płyt, książek, filmów czy programów typu open source (otwarte oprogramowanie).

Niedozwolone jest jednak masowe kopiowanie utworów (na przykład: muzyki, filmów czy zdjęć) w celu ich rozpowszechnienia innym użytkownikom. Co istotne, dozwolony użytek nie dotyczy komercyjnych programów komputerowych bądź gier. Korzystanie z programów komputerowych bez posiadania na nie licencji jest karalne. Osoba, która narusza prawa autorskie, oprócz odpowiedzialności karnej, powinna się liczyć również z odpowiedzialnością cywilną. Zatem nie możemy nawet najbliższej osobie skopiować płyty z programem komputerowym.

Dozwolonym użytkowaniem osobistym nie jest internetowa wymiana plików w systemie P2P, kiedy jednocześnie z pobieraniem pliku udostępniasz swoje zasoby innym użytkownikom.

Niedozwolone użytkowanie utworów może skutkować odpowiedzialnością karną (czyli grzywną, karą ograniczenia lub nawet pozbawienia wolności) i cywilną (zapłatą odszkodowania).

Prawo zabrania publicznego odtwarzania nawet kupionych legalnie płyt. Znaczy to, że możesz włączać muzykę u znajomych na imprezie, ale ta sama płyta nie może być odtwarzana bez dodatkowych opłat na imprezie masowej.

Podsumujmy – po upowszechnieniu utworu przez autora każdy może nieodpłatnie, na własny użytek korzystać z muzyki czy filmu, bez konieczności uzyskania zezwolenia. Pobranie utworu z legalnych źródeł w internecie dla własnych celów osobistych jest zatem dozwolone. Dla przykładu skopiowanie i wydrukowanie opracowania ze strony internetowej na własny użytek – nie jest karalne. Do czynów karalnych należy już dalsze jego udostępnianie, przypisanie sobie jego autorstwa lub czerpanie z niego zysków.

CZŁOWIEKU! ZAPAMIĘTAJ!

Dozwolony użytek prywatny – w tym zakresie każdy może legalnie i bezpłatnie korzystać z utworów (muzyki, filmów, książek) po spełnieniu dwóch warunków:

1. utwory muszą być wcześniej rozpowszechnione – tzn. legalnie udostępnione przez twórcę,
2. korzystanie z takich utworów musi odnosić się do pojedynczych egzemplarzy.

Kody do gier.

Kody do gier (klucze) umożliwiają instalację i uruchomienie gry z płyty. Zapewniają one także dostęp do rozgrywek prowadzonych pomiędzy graczami w sieci. Coraz więcej wydawnictw ukazuje się właśnie w wersji cyfrowej. Grę można wtedy legalnie ściągnąć ze strony internetowej producenta. Do jej uruchomienia potrzeba jednak kodu. Pamiętaj, aby kody do gier kupować z legalnych źródeł – najlepiej na stronach producenta lub dystrybutora. Graj w gry aktywowane tylko legalnym kodem.

Po czym można poznać, czy muzyka udostępniana w internecie pochodzi z legalnego źródła?

Z reguły utwory udostępniane w internecie legalnie są odpłatne. Właściciele praw udostępniając utwór mają przecież prawo do wynagrodzenia. Jeśli na jakiejś stronie utwór jest ogólnodostępny bez żadnej opłaty, powinno to zwrócić Twoją uwagę. Sprawdź, kto jest administratorem strony, czy podane są jego dane kontaktowe. Jeśli strona jest anonimowa i zawartość umieszczana jest przez innych użytkowników, istnieje duże prawdopodobieństwo, że utwory te nie pochodzą z legalnego źródła.

Czego nie wolno robić na koncercie i w kinie?

Jeśli jesteś na koncercie i słyszysz ulubiony utwór – masz ochotę go uwiecznić. Dziś do nagrania filmu w przyzwoitej jakości wystarczy telefon komórkowy. Niestety – **łamiemy wtedy prawo**. Przepisy zabraniają bowiem rejestrowania i utrwalania w jakikolwiek sposób utworów na koncertach. Ten sam zakaz odnosi się do wizyt w kinie.

§ Art. 1 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zwanej dalej Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- 2) plastyczne;
- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

2¹. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

§ Art. 8 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniło na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.
3. Dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku - właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

§ Art. 16 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

§ Art. 17 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).
Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 24, poz. 83 ze zm.).

OCHRONA WIZERUNKU W INTERNECIE

Użytkownicy serwisów społecznościowych chętnie dzielą się wszystkimi informacjami. Z aktualizacji ich statusów możemy wyczytać jak się czują, czego słuchają, co właśnie zjedli, gdzie i z kim są. Dzielenie się wszystkim ze wszystkimi nie wydaje się być najlepszym pomysłem, choć nie jest to niezgodne z prawem. Problem pojawia się, gdy publikowane informacje i zdjęcia dotyczą także innych osób i ich wizerunku.

? Czy mogę opublikować zdjęcie zawierające czyjś wizerunek?

§ Wizerunek zaliczany jest do **dóbr osobistych**, chronionych przez prawo na równi ze zdrowiem, wolnością czy tajemnicą korespondencji.

Bez wyraźnej zgody osoby, której wizerunek chcemy opublikować nie możemy tego zrobić.

Pamiętaj, że wrzucając zdjęcia ze wspólnej wycieczki czy imprezy, oprócz swojego wizerunku, publikujesz także wizerunek innych osób. Każdy ma prawo do ochrony swojej prywatności i jeśli dana osoba nie chce znaleźć się w sieci, to należy to uszanować. Dlatego warto pytać także osoby najbliższe o zgodę na publikację zdjęć. Zgoda ta może być wyrażona dowolnie, nawet ustnie.

? Kiedy nie potrzeba zgody na rozpowszechnienie wizerunku?

§ Prawo przewiduje trzy przypadki, kiedy uzyskanie zgody na rozpowszechnienie cudzego wizerunku nie jest konieczne:

1. jeżeli osoba, której wizerunek utrwalono otrzymała umówioną **zapłatę** za pozowanie, chyba że konieczność uzyskania jej zgody na publikację zdjęcia została wyraźnie zastrzeżona (np. emisja reklamy z udziałem modelki,

- która otrzymała zapłatę za pozowanie),
- jeżeli zdjęcie przedstawia osobę powszechnie znaną pod warunkiem że wykonano je w związku z **pełnieniem przez nią funkcji publicznych**, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych (np. publikacja w gazecie zdjęcia premiera podczas konferencji prasowej),
 - jeżeli dana osoba na zdjęciu stanowi jedynie **szczegół większej całości** takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza (np. relacja zdjęciowa z koncertu).

Świadomość tych zasad pozwoli uniknąć nieprzyjemnych sytuacji w obu przypadkach; kiedy to Ty robisz zdjęcia, jak i w sytuacji – kiedy Twój wizerunek ma zostać opublikowany.

Jakie są konsekwencje naruszenia prawa do wizerunku?

Osobie, której fotografię umieszczono w internecie bez jej zgody przysługuje szereg uprawnień. Przede wszystkim może ona **żądać natychmiastowego usunięcia zdjęcia z sieci**. Jeśli zdjęcie narusza czyjeś dobre imię, można także żądać podjęcia dodatkowych czynności, na przykład **opublikowania przeprosin w prasie**. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może **przyznać odpowiednią sumę pieniężną**, jako zadośćuczynienie za doznaną krzywdę lub zobowiązać sprawcę, aby ten uiścił odpowiednią sumę na cel społeczny, który wskaże poszkodowany. Jeżeli na skutek publikacji zdjęcia osoba na nim uwieczniona poniosła szkodę, może również dochodzić **odszkodowania**.

Pomyśl zanim wrzucisz!

Chęć dzielenia się własną radością jest naturalna. Zastanów się jednak, gdzie publikujesz swoje zdjęcia i co na nich jest. **Zadbaj o ustawienia prywatności swojego internetowego profilu**, zabezpiecz dostęp niepożądanych osób. Pamiętaj, nawet jeśli Ty nie udostępnisz zdjęcia dla wszystkich, nigdy nie wiesz, czy ktoś z Twoich znajomych nie będzie chciał się nim dalej „pochwalić”.

Raz wrzucone zdjęcie zaczyna żyć w internetowej przestrzeni własnym życiem i nie masz wpływu na to, co się z nim dzieje.

Oprócz Twoich znajomych, zdjęcia i zawarte pod nimi komentarze mogą przecież trafić także do innych osób. W najlepszym wypadku – do rodziców czy nauczycieli! Teraz wydaje Ci się to odległą przyszłością, ale zastanów się czy zdjęcia, na których wygłupiasz się ze znajomymi mają leżeć w albumie w Twojej szufladzie, czy trafić do przyszłego pracodawcy? Pamiętaj także, że Twoje zdjęcia z wakacji w kostiumie kąpielowym stanowią miłe wspomnienie dla Ciebie, a innym osobom mogą posłużyć w zupełnie innym celu.

Kwestie związane z ochroną wizerunku dotyczą także osób, które tworzą i zamieszczają w internecie filmy.

Tworzenie i umieszczanie filmów w internecie.

W dzisiejszych czasach, aby zostać gwiazdą i zarobić swój pierwszy milion wystarczy kamera, internet i dobry pomysł. Coraz więcej młodych ludzi decyduje się na karierę tak zwanego vlogera albo po prostu dzieli się swoimi nagraniami dla przyjemności. Autorzy filmów internetowych powinni być jednak świadomi **odpowiedzialności karnej i cywilnej**. Najczęstsze działania niezgodne z prawem to zniesławienie czy znieważenie. Swoim działaniem możesz także naruszyć czyjeś dobra osobiste. Pamiętaj, że karalne jest także nakłanianie do popełniania przestępstwa. Tutorial jak zrobić w domu bombę nie jest więc dobrym pomysłem.

Podobnie jak w przypadku publikacji zdjęć, jeśli chcesz umieścić czyjś wizerunek

w filmiku, konieczna będzie **zgoda tej osoby**. Najbezpieczniej jest posiadać zgodę takiej osoby na piśmie, albo udzieloną do kamery. Zgoda nie będzie potrzebna, jeśli dana osoba stanowi szczegół większej całości, albo jak już wcześniej wspominaliśmy – umieszczasz wizerunek osoby powszechnie znanej uwiecznionej w związku z pełnieniem przez nią funkcji. Trzeci przypadek dotyczy sytuacji, gdy bohater filmu otrzymał zapłatę.

Choć **prawo cytatu** kojarzy się zapewne ze słowem pisanym, odnosi się ono do wszelkich dziedzin chronionych przez prawo autorskie, a więc także utworów muzycznych, fragmentów filmów, obrazów. Jeśli więc w swoim filmiku wykorzystujesz twórczość kogoś innego musisz wskazać jego imię i nazwisko. Pamiętaj – cytat powinien pełnić jednak funkcję pomocniczą, uzupełniając utwór. Powinien być wyraźnie oznaczony. Wystrzegaj się plagiatu.

§ Art. 23 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny:

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

§ Art. 79 ust. 1 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

§ Art. 81 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

1. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych;
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 24, poz. 83 ze zm.).

ROZDZIAŁ III

SZKOŁA

1. W KLASIE

W szkole oprócz obowiązków masz także swoje prawa. Aby móc z nich korzystać, musisz je znać!

Szkoła to nie budynek, ale przede wszystkim uczniowie. W szkole uczysz się nie tylko polskiego, matematyki czy biologii, ale także – jak żyć z innymi ludźmi. Jak w każdej społeczności, dla jej prawidłowego funkcjonowania konieczne jest przestrzeganie pewnych zasad. Znajomość praw i obowiązków sprawia, że czujemy się bezpiecznie. Wiemy, co możemy, co powinniśmy, a co jest zabronione. Jakie są prawa i obowiązki ucznia?

Gdzie znajdę informację o prawach ucznia?

W Polsce nie ma jednego uniwersalnego zbioru przepisów dotyczących uczniów.

Każda szkoła ustanawia prawa i obowiązki samodzielnie. Są one spisane w statucie szkoły.

Nie oznacza to jednak dowolności. Statut szkoły musi być zgodny z obowiązującymi przepisami prawa.

W różnych ustawach można znaleźć wspólne elementy praw uczniowskich. Prawa i obowiązki ucznia wynikają zarówno z prawa międzynarodowego, jak i krajowego. Kwestie te reguluje między innymi Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konwencja o prawach dziecka, a także Konstytucja RP, Ustawa o systemie oświaty czy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej.

Prawa ucznia wynikają z podstawowych praw człowieka, które zapisane są w Konstytucji. Uczeń ma więc prawo do nauki, informacji, wychowania bez przemocy, swobody myśli, sumienia i religii, a także prawo do swobody wypowiedzi.

Nie wiesz jak wygląda statut Twojej szkoły? Zajrzyj na stronę internetową szkoły. Statut powinien być ogólnie dostępny. Powinieneś go także znaleźć na tablicy informacyjnej czy w sekretariacie. To na władzach szkoły spoczywa obowiązek dostarczenia uczniom podstawowych informacji na temat ich praw. Chcesz poznać swoje prawa i obowiązki w szkole? Zapoznaj się z jej statusem!

Jakie są prawa ucznia?

Podstawowe prawa ucznia związane z obowiązkiem edukacyjnym to między innymi:

- prawo do informacji na temat programu nauczania poszczególnych przedmiotów, celu i stawianych wymagań. Masz prawo wiedzieć, czego będziesz się uczył;
- prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu. Na prośbę ucznia lub rodziców ocena powinna być krótko uzasadniona;
- prawo do organizacji życia szkolnego, które umożliwi zachowanie właściwych proporcji pomiędzy nauką, a rozwijaniem i zaspokajaniem własnych zainteresowań. Zadaniem szkoły jest dbanie o rozwój ucznia, a w ramach tego – rozwijanie jego zainteresowań, talentów i pasji;
- prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem, czyli na przykład założenia kółka teatralnego lub szkolnej drużyny piłkarskiej;
- prawo wyboru nauczyciela-opiekuna samorządu.

Masz również prawo do:

- właściwie zorganizowanego procesu kształcenia;
- opieki wychowawczej i zapewnienia warunków bezpieczeństwa. Masz prawo czuć się bezpiecznie. Dotyczy to zarówno relacji z innymi uczniami, jak i nauczycielami. Bezpieczeństwo dotyczy także korzystania z budynku i urządzeń szkoły;

- życzliwego podmiotowego traktowania w procesie kształcenia i wychowania;
- bycia wysłuchanym oraz swobody w wyrażaniu własnych poglądów i myśli. **Masz prawo do własnego zdania, ale pamiętaj, by szanować także zdanie innych;**
- odpoczynku w czasie przerw świątecznych i ferii. **Nie oznacza to jednak, że podczas ferii nie musisz nic robić.** Jeśli otrzymasz zadanie przeczytania lektury, traktuj to jak obowiązek;
- uzyskania pomocy w przypadku trudności w nauce. Jeśli czegoś nie rozumiesz, masz prawo prosić o wyjaśnienie;
- korzystania z opieki zdrowotnej oraz poradnictwa i terapii pedagogicznej i psychologicznej;
- korzystania z pomieszczeń szkolnych, ze sprzętu, środków dydaktycznych, księgozbioru biblioteki i świetlicy – tak podczas zajęć szkolnych, jak i pozalekcyjnych. Sprzęt w szkole służy przecież rozwojowi uczniów.

Z prawami związane są także obowiązki.

Korzystając ze zbioru biblioteki – możesz wypożyczyć książkę, ale obowiązkiem jest dbanie o nią i oddanie jej na czas.

Jakie są obowiązki ucznia?

Podstawowe obowiązki ucznia to:

- systematyczna nauka i poszerzanie swojej wiedzy, praca nad własnym rozwojem;
- przestrzeganie obowiązujących w szkole przepisów;
- aktywne uczestnictwo w zajęciach lekcyjnych i życiu szkoły;
- punktualne przybywanie na zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne;
- odnoszenie się z szacunkiem do nauczycieli i innych pracowników szkoły, a także kolegów i koleżanek;
- przestrzeganie zasad higieny, dbałość o schludny i czysty wygląd;
- dbanie o ład, porządek i mienie szkolne.

Czym jest samorząd uczniowski?

Samorząd tworzą wszyscy uczniowie szkoły. Działa on na rzecz uczniów i jest przez nich zarządzany. Dbą o prawa społeczności uczniowskiej; jest ich przedstawicielem i obrońcą.

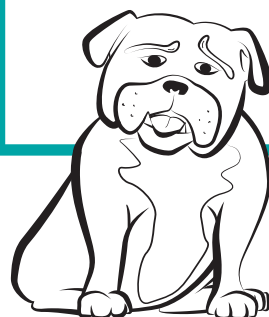
Samorząd to organizacja demokratyczna – sami uczniowie wybierają ze swego grona swoich reprezentantów.

Samorząd reprezentuje uczniów wobec nauczycieli, rodziców, administracji

oświatowej. Władze szkoły powinny zasięgnąć opinii samorządu w ważnych dla uczniów sprawach, na przykład – skreślenia kogoś z listy uczniów czy wprowadzenia jednolitego stroju.

CZŁOWIEKU! ZAPAMIĘTAJ!

Samorząd to wszyscy uczniowie, a nie tylko kilkuosobowa reprezentacja. Wszyscy macie prawo do aktywnego uczestniczenia w życiu szkoły i wpływaniu na jej kształt. Jeśli masz jakiś pomysł – działaj!

§ Art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.:
Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

§ Art. 39 ust. 2. ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej Ustawą o systemie oświaty:
Dyrektor szkoły lub placówki może, w drodze decyzji, skreślić ucznia z listy uczniów w przypadkach określonych w statucie szkoły lub placówki. Skreślenie następuje na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego.

§ Art. 55. Ustawy o systemie oświaty:

1. W szkole i placówce działa samorząd uczniowski, zwany dalej „samorządem”.
2. Samorząd tworzą wszyscy uczniowie szkoły lub placówki.
3. Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym. Organy samorządu są jedynymi reprezentantami ogółu uczniów.
4. Regulamin samorządu nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki.
5. Samorząd może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:
 - 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
 - 2) prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
 - 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
 - 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
 - 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem;
 - 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu (...).

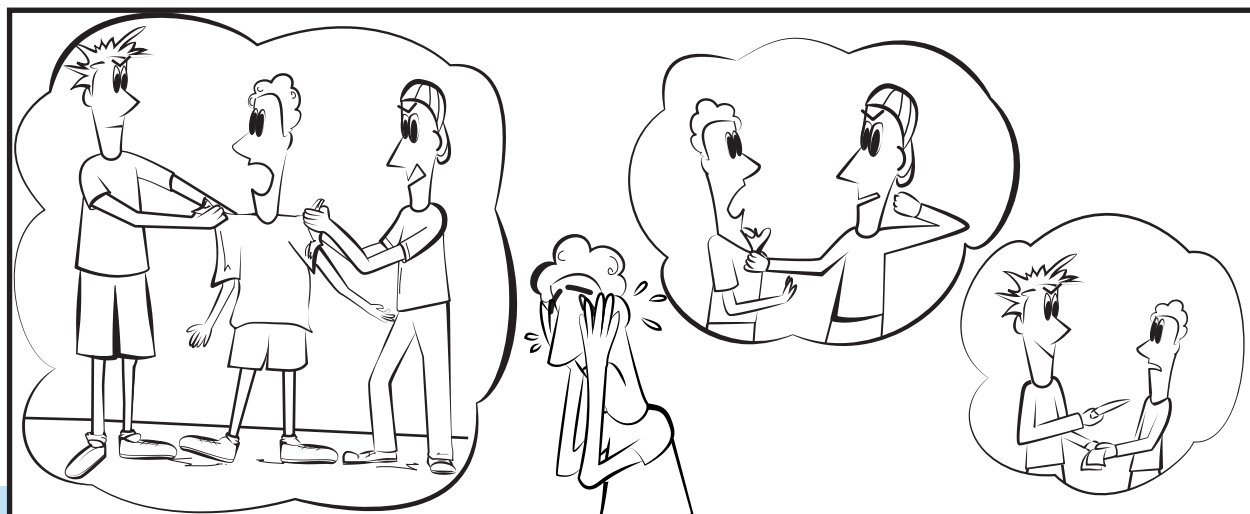

PODSTAWA:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 ze zm.).

2. NA BOISKU

Filip jest kolegą Julki z klasy. Chłopiec boi się chodzić do szkoły, bo dwóch chuliganów, 17-letni Tomek i 15-letni Mikołaj prześladowają go. Chłopacy często zaczepiają Filipa, wyśmiewają, wymuszają pieniądze i biją go. Ostatnio nawet grozili mu nożem i zmusili do oddania pieniędzy. Kolega Julki nie wie, co teraz zrobić. Jest bezradny i przestraszony. Najchętniej przestałby chodzić do szkoły. Myśli, że skoro jego prześladowcy są niepełnoletni, nie poniosą żadnej odpowiedzialności. Czy ma rację?

Sytuacja opisana w komiksie to **bullying**. Polega na psychicznym lub fizycznym znęcaniu się nad ofiarą przez osobę lub grupę. **Bullying** to nie tylko bicie, ale też poniżanie, wyśmiewanie się czy izolowanie kogoś od grupy. Sprawca ma tutaj przewagę nad ofiarą, a jego złowrogie zachowania powtarzają się co jakiś czas. W naszym komiksie Mikołaj i Tomek mają przewagę nad Filipem. Są od niego starsi i silniejsi. Mają też przewagę liczebną. Chłopacy wykorzystują to znęcając się fizycznie i psychicznie nad Filipem. Pomimo, że są niepełnoletni, nie oznacza to, że nie poniosą odpowiedzialności!

Aby odpowiadać za zachowania naruszające prawo nie musisz mieć ukończonych 18 lat.

Polskie prawo przewiduje dwa rodzaje odpowiedzialności sprawców w zależności od ich wieku. Pierwszy z nich wyznacza Kodeks karny, który mówi, że za przestępstwo odpowiada ten, kto popełnia je po ukończeniu 17 lat. Odpowiedzialność osób młodszych reguluje ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Głównym celem tej ustawy jest przeciwdziałanie przejawom demoralizacji i przestępczości

nioletnich, a także pomoc w powrocie do normalnego życia młodzieży, która popadła w konflikt z prawem.

Czym jest przestępstwo?

Przestępstwo to czyn człowieka, który może polegać na działaniu, na przykład wyrwaniu kobiecie torebki lub na zaniechaniu (czyli braku działania), na przykład przez nieudzielenie pomocy ofierze wypadku. Aby zachowanie było przestępstwem musi być zawinione, bezprawne, czyli zabronione przez przepisy oraz społecznie szkodliwe (wyrządzać szkodę społeczeństwu lub konkretnej osobie).

Jak odpowiadają za czyny zabronione nieletni?

Przed ukończeniem 13 lat jeśli nieletni dopuszcza się czynu zabronionego, sąd traktuje popełnienie takiego czynu wyłącznie jako przejaw demoralizacji i może zastosować **środki wychowawcze**. Sąd może na przykład udzielić upomnienia, zobowiązać do przeproszenia pokrzywdzonego czy zastosować **nadzór kuratora**.

Inaczej wygląda odpowiedzialność za popełnienie czynu zabronionego między 13 a 17 rokiem życia. Co do zasady sąd stosuje wtedy środki wychowawcze i środek poprawczy. Sąd może więc umieścić nieletniego w zakładzie poprawczym.

W wyjątkowych wypadkach, jeżeli nieletni ukończył 15 lat i dopuścił się np. zabójstwa człowieka czy zgwałcenia zbiorowego,

może odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym. Dzieje się tak, kiedy sąd uzna, że okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy i stosowane wcześniej środki wychowawcze lub poprawcze okazały się nieskuteczne.

Po ukończeniu 17 lat sprawca odpowiada jak dorosły na podstawie Kodeksu karnego.

Jak wygląda postępowanie w sprawach nieletnich?

Postać z naszego komiksu, 15-letni Mikołaj może odpowiadać za swoje zachowania zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Dla takich osób postępowanie prowadzi sąd rejonowy/sąd rodzinny – właściwy dla miejsca pobytu nieletniego. W takich sprawach uczestniczą nie tylko nieletni, ale także ich **rodzice (lub prawni opiekunowie)** oraz **prokurator**. Nieletni mogą mieć również swojego obrońcę (**adwokata** lub **radcę prawnego**).

Postępowanie, które toczy się przed sądem rodzinnym służy wyjaśnieniu czy nieletni popełnił dany czyn zabroniony, dlaczego to zrobił? Sąd interesuje się również dotychczasowym zachowaniem nieletniego. W postępowaniu bardzo ważne jest dobro nieletniego. Postępowanie w sprawach nieletnich nie jest jawne – uczestnictwo w rozprawie nie jest dostępne dla wszystkich. Sąd na koniec takiego postępowania wydaje postanowienie.

W postępowaniu w sprawach nieletnich ważną rolę odgrywa **policja**. Sąd rodzinny może zlecić policji dokonanie określonych czynności. Policja ma również prawo przesłuchiwać nieletniego.

Przesłuchanie odbywa się **w obecności rodziców, opiekuna lub obrońcy nieletniego**. Jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby niemożliwe, trzeba wezwać na przykład wskazaną przez nieletniego osobę mu bliską lub przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza.

Sąd rodzinny może zastosować różne **środki wychowawcze**. Należą do nich:

- udzielenie upomnienia;
- zobowiązanie do określonego postępowania, np. naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub do przeproszenia pokrzywdzonego;
- ustanowienie nadzoru odpowiedzialnych rodziców, opiekuna, organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania;
- umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
- zastosowanie nadzoru kuratora sądowego.

Środki wychowawcze stosuje się do nieletniego, który przejawia oznaki demoralizacji (negatywne zachowanie odnoszące się do panujących w społeczeństwie zasad) lub popełnił czyn karalny (na przykład kradzież).

Kurator sądowy – to osoba, która czuwa nad wykonaniem kary lub obowiązków nałożonych na nieletniego przez sąd. Kurator sprawdza, czy nieletni zachowuje się w sposób właściwy, czy przestrzega prawa i obowiązków (na przykład czy chodzi do szkoły). Jeżeli kurator ustali,

że nieletni zachowuje się niewłaściwie, jest zobowiązany zawiadomić o tym sąd rodzinny.

Sąd może również skierować nieletniego do **ośrodka kuratorskiego**, a także do **organizacji społecznej** lub **instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi**, a także orzec:

- zakaz prowadzenia pojazdów, np. motoru czy samochodu;
- umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy

– to placówka resocjalizacyjno-wychowawcza dla nieletnich. Do ośrodka trafia się wyłącznie poprzez **nakaz sądu rodzinnego**. Zadaniem takich ośrodków jest wyeliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

Sąd może również orzec środek poprawczy w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym.

Zakład poprawczy – to placówka, do której trafiają nieletni, którzy dopuścili się czynu karalnego po ukończeniu lat 13. Warunkiem trafienia do „poprawczaka” jest wysoki stopień demoralizacji sprawcy przestępstwa. Osadzony w zakładzie poprawczym jest pozbawiony wolności.

Schronisko dla nieletnich – to placówka diagnostyczno-resocjalizacyjna przeznaczona dla nieletnich powyżej 13 roku życia, którzy podejrzani są o dokonanie czynu zabronionego. Umieszczenie w schronisku ma zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania sądowego. Trafić można tam gdy

okoliczności i charakter czynu, a także stopień demoralizacji i nieskuteczność dotychczasowych środków wychowawczych przemawiają za przyszłym umieszczeniem nieletniego w zakładzie poprawczym.

Jakie są prawa nieletniego w postępowaniu?

Mikołajowi, który popełnił czyn zabroniony, przysługują w postępowaniu w sprawach nieletnich pewne prawa. **Może on złożyć wyjaśnienia dotyczące popełnionego czynu albo odmówić składania wyjaśnień.** Przysługuje mu również prawo do odmowy odpowiedzi na pytania. O tych prawach nieletniego trzeba pouczyć przed przystąpieniem do przesłuchania. Złożenie wyjaśnień umożliwia nieletniemu przedstawienie okoliczności sprawy, natomiast prawo odmowy odpowiedzi na pytania sprawia, że może on uniknąć podawania informacji, które są dla niego niekorzystne.

Nieletni może korzystać z pomocy obrońcy - adwokata lub radcy prawnego.

Może on żądać przesłuchania go z udziałem obrońcy. Nieletni może również składać wnioski o dokonanie czynności postępowania, a także złożyć zażalenie, w przypadku dokonania czynności, które naruszają jego prawa.

Jakie są obowiązki nieletniego w postępowaniu?

Nieletni ma również pewne obowiązki. Jest między innymi zobowiązany poddać się oględzinom zewnętrznym ciała lub innym badaniom. Wolno pobrać jego odciski, fotografować go oraz okazać go w celach rozpoznawczych innym osobom, na przykład świadkom albo pokrzywdzonemu.

Nieletni powinien również poddać się niezbędnym dla postępowania badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznych. Badania powinny być przeprowadzone przez uprawnionego pracownika służby zdrowia i nie powinny zagrażać zdrowiu nieletniego. W ramach tych badań nieletni powinien poddać się pobraniu krwi lub wydzielin organizmu.

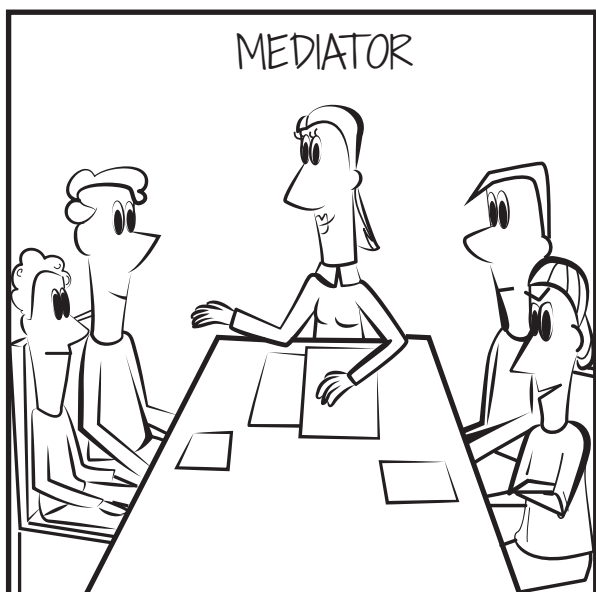

Mediacja w sprawach nieletnich.

W postępowaniu w sprawach nieletnich można skierować sprawę do mediacji. Co to takiego? **Mediacja to alternatywny sposób rozwiązywania konfliktu, który daje możliwość zawarcia porozumienia i wyjaśnienia spornych kwestii pomiędzy stronami.** Każda z nich powinna być zadowolona ze sposobu rozwiązania sprawy. Mediacja pozwala na nawiązanie dialogu między pokrzywdzonym a nieletnim. Jeżeli nieletni, tak jak Mikołaj, dopuścił się czynu zabronionego, krzywdząc drugą osobę swoim zachowaniem – mediacja

daje możliwość zakończenia sporu w drodze ugody. Sprawę do mediacji może skierować sąd rodzinny podczas postępowania. Inicjatywa przeprowadzenia mediacji może jednak wyjść także od pokrzywdzonego, nieletniego lub jego rodziców.

! **Mediacja jest dobrowolna – każdy z uczestników może w dowolnym momencie przystąpić i zrezygnować z mediacji, bez podawania przyczyny i nie ponosząc negatywnych konsekwencji.**

? *Kto uczestniczy w mediacji?*

§ Celem mediacji jest osiągnięcie porozumienia pomiędzy nieletnim i pokrzywdzonym, dlatego konieczny jest ich udział w postępowaniu. Oprócz nich w mediacji uczestniczą rodzice lub opiekunowie nieletniego; jeśli pokrzywdzony również jest nieletni także jego rodzice (opiekunowie). Postępowanie prowadzi **mediator**.

? *Kim jest mediator?*

§ Mediator to osoba godna zaufania, która prowadzi rozmowy (mediacje) między nieletnim, jego rodzicami oraz pokrzywdzonym. W mediacji nie uczestniczy sędzia i prokurator.

Mediator traktuje strony równo, nie ocenia, ani nie przyznaje racji żadnej ze stron – jest bezstronny.

Mediator czuwa, aby strony podczas rozmów odnosiły się do siebie z szacunkiem. Jego zadaniem jest umożliwienie stronom przeprowadzenia spokojnej rozmowy o problemie oraz ułatwienie im znalezienia rozwiązania, które będzie wszystkich satysfakcjonowało. Mediator nie narzuca, ani nie sugeruje stronom swoich rozwiązań, pomaga im jedynie wypracować kompromis.

? *Jak przebiega mediacja?*

§ Mediacja nie jest sformalizowana jak postępowanie sądowe. Kiedy sąd rodzinny kieruje sprawę do mediacji – mediator w pierwszej kolejności kontaktuje się z nieletnim. Jeżeli nieletni wyrazi zgodę na postępowanie mediacyjne, mediator spotyka się z pokrzywdzonym i odbiera jego zgodę. Ten proces rozpoczyna przedstawienie stronom szczegółów samej procedury mediacyjnej. Strony dowiadują się głównych zasad. Jest to także moment, kiedy strony mogą ustalić indywidualne warunki i zasady współpracy.

Strony powinny wzajemnie się wysłuchać; ważne, aby sobie nie przerywały.

Mediator czuwa nad przebiegiem spotkania. Dbą o to, aby strony odnosiły się do siebie z godnością i szacunkiem.

To strony zgłaszają pomysły na rozwiązanie konfliktu.

Mediator sprawdza, czy zaproponowane rozwiązania są możliwe do zrealizowania. Jeżeli stronom nie uda się osiągnąć porozumienia, sprawa wraca do sądu. W przypadku zawarcia ugody mediator niezwłocznie przedstawi ją sądowi rodzinnemu.

Jak mediacja wpływa na wynik sprawy przed sądem rodzinnym?

Przystąpienie do mediacji nie oznacza obowiązku zawarcia ugody. Jeżeli jednak dojdzie do realizacji celów mediacji, z przeprowadzonych działań sporządza się protokół, który sąd rodzinny ma obowiązek wziąć pod uwagę.

Mediacja jest poufna – jej przebieg objęty jest tajemnicą.

Jaki jest cel mediacji?

Mediację prowadzi się w celu:

- pojednania nieletniego z pokrzywdzonym;
- zadośćuczynienia lub naprawienia szkody wyrządzonej przez sprawcę, na przykład przeproszenie czy wyrażenie skruchy;
- uświadomienia nieletniemu sprawcy: co zrobił, jaką szkodę i krzywdę wyrządził pokrzywdzonemu;
- przywrócenia ładu społecznego naruszonego działaniem nieletniego.

§ Art. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich:

§ 1. W każdym stadium postępowania sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

§ 2. Instytucja lub osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników, które sąd rodzinny bierze pod uwagę, orzekając w sprawie nieletniego.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania mediacji, regulując zwłaszcza warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do jej przeprowadzania, sposób rejestracji tych instytucji i osób oraz szkolenia mediatorów, zakres i warunki udostępniania im akt sprawy, formę i zakres sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego, mając na względzie wychowawczą rolę postępowania mediacyjnego, interes pokrzywdzonego, dobrowolność i poufność mediacji oraz fachowość i bezstronność mediatora.

Odpowiedzialność osób po ukończeniu 17 lat.

Znasz już zasady, według których Mikołaj może odpowiadać za popełnienie czynu. Teraz dowiesz się – według jakich reguł odpowiada Tomek.

Tomek **ukończył 17 lat**, może więc odpowiadać za swoje zachowania jak dorosły. Odpowiedzialność takich osób reguluje **Kodeks karny**. Co więcej, mówi on, że według jego przepisów odpowiadają również osoby, które ukończyły 15 lat i popełniły bardzo ciężkie przestępstwo, takie jak zamach na życie Prezydenta, zabójstwo człowieka czy kradzież z użyciem przemocy.

Kodeks karny mówi, że karane jest nie tylko samo **popełnienie** przestępstwa, ale również działania, które zmierzają do popełnienia przestępstwa, które jednak nie następuje. Karze podlega więc **usiłowanie**, na przykład gdy sprawca strzela do ofiary, ale nie trafia, a także – **przygotowanie**, które polega na przykład na sporządzeniu planu działania przestępstwa. W prawie karnym odpowiedzialności podlega zarówno ten, kto wykonuje czyn zabroniony, jak i ten, kto kieruje wykonaniem takiego czynu albo namawia do jego popełnienia czy je ułatwia.

Zgodnie z Kodeksem karnym karami są:

1. grzywna;
2. ograniczenie wolności;
3. pozbawienie wolności;
4. 25 lat pozbawienia wolności;
5. dożywotnie pozbawienie wolności.

Grzywna to kwota pieniężna, którą skazany musi zapłacić za popełnienie przestępstwa.

Ograniczenie wolności to kara polegająca na pracy na cele społeczne. Zamiast tego, sąd może też orzec potrącenie od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę. W czasie odbywania tej kary, skazany nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu oraz musi udzielać wyjaśnień dotyczących odbywania kary.

Pozbawienie wolności to umieszczenie skazanego w zakładzie karnym.

Jak wygląda postępowanie karne?

Reguły postępowania, które trzeba przeprowadzić w celu wykrycia sprawcy przestępstwa wyznacza **Kodeks postępowania karnego**. Do najważniejszych uczestników postępowania karnego należą: organy

postępowania, strony, obrońcy oraz świadkowie.

Organy postępowania to przede wszystkim **sąd, prokurator** oraz **policja**. Organy postępowania prowadzą proces, podejmują niezbędne czynności procesowe oraz wydają rozstrzygnięcie.

Postępowanie karne dzieli się na postępowanie przygotowawcze oraz postępowanie sądowe.

Celem **postępowania przygotowawczego**, w którym najważniejszą rolę pełni prokurator oraz policja, jest wyjaśnienie okoliczności przestępstwa oraz zebranie dowodów, które następnie trafią do sądu. Zadaniem sądu jest rozpoznanie sprawy, jej rozstrzygnięcie oraz wymierzenie sprawcy odpowiedniej kary.

Stronami postępowania jest **oskarżyciel** i **oskarżony**. Oskarżycielem jest **prokurator**. To on wnosi do sądu **akt oskarżenia**. Oskarżonym jest osoba, przeciwko której oskarżyciel wnosi do sądu akt oskarżenia, w którym określono czyn zarzucany oskarżonemu. Oskarżonemu w procesie przysługuje prawo do obrony. **Obrońcą** w procesie karnym może być tylko osoba, która ma do tego uprawnienia, czyli **adwokat** lub **radca prawny**. Gdy oskarżony nie ukończył 18 lat, musi mieć obrońcę. W procesie karnym występuje też **pokrzywdzony**, czyli osoba, której dobro prawne zostało naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. W naszym komiksie pokrzywdzonym będzie Filip.

Ważną rolę w postępowaniu karnym odgrywają **świadkowie**. Pomagają oni wyjaśnić ważne dla sprawy okoliczności. Jeśli Julka widziała jak chuligani biją Filipa oraz kradną mu pieniądze, może to potwierdzić przez swoje zeznania.

Świadek musi mówić prawdę, nie może niczego zatajać.

Jeśli świadek czegoś nie pamięta lub nie wie, nie powinien bać się tego powiedzieć. Świadka przesłuchuje się zwykle na rozprawie w sądzie, istnieją jednak pewne wyjątki. Osobę, która nie ukończyła 15 lat, a jej zeznania mogą być ważne dla sprawy, przesłuchuje się w szczególnych warunkach. Dotyczy to spraw o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej oraz przestępstwa przeciwko wolności, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (na przykład zgwałcenie) oraz przeciwko rodzinie i opiece

(na przykład rozpijanie małoletniego). Przesłuchanie powinno nastąpić tylko raz. Wyjątkowo, gdy pojawią się istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania lub żąda tego **oskarżony**, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania – pokrzywdzonego świadka przesłuchuje się ponownie.

Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. W przesłuchaniu ma prawo wziąć udział prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego. Przy przesłuchaniu ma prawo być obecny również przedstawiciel ustawy małoletniego, czyli najczęściej jego rodzic – jeśli nieogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.

By uniknąć ponownego przesłuchania, na rozprawie odtwarza się wcześniejsze przesłuchanie oraz odczytuje się protokół przesłuchania. **W podobnych warunkach przesłuchuje się pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat.**

Ten szczególny sposób przesłuchań ma zapewnić ochronę ofiarom oraz świadkom przestępstw. Przesłuchanie ma być dla nich mniej stresujące, dzięki obecności psychologa, rodziców oraz braku obecności oskarżonego.

Jakie sądy w sprawach karnych?

Postępowanie karne jest dwuinstancyjne. Sprawy karne rozpatrują przede wszystkim **sądy rejonowe, okręgowe i apelacyjne**. Zwykle w pierwszej instancji rozstrzyga sąd rejonowy, jednak w sprawach ciężkich przestępstw takich jak zbrodnie orzeka sąd okręgowy. Postępowanie sądowe kończy się wydaniem **wyroku**, który powinien zawierać między innymi: oznaczenie sądu, który go wydał, datę oraz miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, imię i nazwisko oskarżonego, opis i kwalifikację prawną czynu oraz rozstrzygnięcie sądu.

§ Art. 21a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich:
 Postępowanie w sprawie nieletniego ma na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego lub czy nieletni popełnił czyn karalny, a także ustalenie, czy zachodzi potrzeba zastosowania wobec nieletniego środków przewidzianych w ustawie.

§ Art. 10 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, zwanej dalej Kodeksem karnym:
 § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat.

§ 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 orzeczona kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 4. W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

§ Art. 2. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, zwanej dalej Kodeksem postępowania karnego:

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba, której nie udowodniono winy, nie poniosła tej odpowiedzialności,
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego,
- 3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności,
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

§ Art. 185a. Kodeksu postępowania karnego:

§ 1. W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie

wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

§ 2. Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1, ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie posiada obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 3. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

§ 4. W sprawach o przestępstwa wymienione w § 1 małoletniego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w warunkach określonych w § 1-3, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

§ Art. 185b. Kodeksu postępowania karnego:

§ 1. W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w warunkach określonych w art. 185a § 1-3, jeżeli zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (...).

§ Art. 298. Kodeksu postępowania karnego:

§ 1. Postępowanie przygotowawcze prowadzi lub nadzoruje prokurator, a w zakresie przewidzianym w ustawie prowadzi je Policja. W wypadkach przewidzianych w ustawie uprawnienia Policji przysługują innym organom.

§ 2. Określone w ustawie czynności w postępowaniu przygotowawczym przeprowadza sąd.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 35, poz. 228 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. nr 89 poz. 555 ze zm.).

- www.rpo.gov.pl – strona Rzecznika Praw Obywatelskich.

- www.pokrzywdzeni.gov.pl – pomoc dla osób pokrzywdzonych przestępstwem.

- www.ms.gov.pl – strona Ministerstwa Sprawiedliwości.

ROZDZIAŁ IV

SKLEP

1. ZAWIERAM UMOWY

Julka z Majką zauważyły reklamę jednodniowej wycieczki do Legolandu. Wraz z koleżanką wybrały się do biura podróży i chcą kupić dwa bilety. Nie mogą ich jednak zamówić, bo są za młode; mają ograniczoną zdolność do czynności prawnych.

To, co kupujemy zależy nie tylko od zawartości naszego portfela. Zgodnie z przepisami, zawieranie różnych umów jest uzależnione także od wieku. Dla zrozumienia istoty problemu, trzeba poznać podstawowe pojęcia, takie jak: zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych. Spokojnie, zaraz wszystko wytłumaczymy!

Czym jest zdolność prawna?

Zdolność prawna to inaczej zdolność do tego, aby być adresatem praw i obowiązków prawnych. Dzięki temu, że masz zdolność prawną możesz być właścicielem płyty czy spadkobiercą, który odziedziczył dom po wujku. Zdolność prawną ma każdy człowiek od chwili urodzenia aż do śmierci. Zdolność prawną mają nie tylko dorośli, ale także dzieci, które przecież mogą być podmiotem praw i obowiązków, na przykład otrzymać darowiznę od dziadków.

Niezależnie od wieku, stanu fizycznego czy psychicznego – zdolność prawną ma każdy człowiek.

To, w jakim zakresie może z niej korzystać – określa zdolność do czynności prawnych.

Co to jest zdolność do czynności prawnych?

Zdolność do czynności prawnych to zdolność do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych. To możliwość nabywania praw, zaciągania zobowiązań, a także rozporządzania swoimi prawami poprzez własne działanie. Oznacza to, że możesz otrzymać darowiznę, pożyczyć od kolegi rakiety tenisową, a także kupić sobie płytę.

Zdolność do czynności prawnych może być **pełna**, **ograniczona** lub **można jej nie mieć w ogóle**. Uzależnione jest to od wieku, a także od tego, czy dana osoba nie została całkowicie lub częściowo ubezwłasnowolniona. O **ubezwłasnowolnieniu** mówimy wtedy, kiedy sąd zdecyduje, że ze względu na stan psychiczny danej osoby (np. choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy, pijaństwo) nie jest ona w stanie samodzielnie prowadzić swoich spraw i kierować postępowaniem.

W kwestii wieku, graniczne są dwie daty: 13 i 18 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych mają osoby, które **ukończyły 18 lat**, a także osoby małoletnie, które zawarły związek małżeński. Związek małżeński może zawrzeć tylko dziewczyna, która ma 16 lub 17 lat po uzyskaniu zgody sądu

rodzinnego. **Małoletni** to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie zawarła małżeństwa, przez co małoletni uzyskuje pełnoletność. W razie unieważnienia małżeństwa nie traci się pełnoletności. Osobie pełnoletniej przysługuje pełna zdolność do czynności prawnych, chyba że została częściowo lub całkowicie ubezwłasnowolniona.

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają osoby, które ukończyły 13 lat, ale nie ukończyły 18 lat, a także osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Ograniczona zdolność oznacza między innymi możliwość zawierania bez zgody przedstawiciela ustawowego (np. rodziców) powszechnie zawieranych umów w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, a także możliwość rozporządzania przedmiotami majątkowymi, oddanymi tej osobie do swobodnego użytku. Do drobnych umów możemy zaliczyć na przykład zakup przekąski w szkolnym sklepie czy gazety w kiosku. Przedmioty oddane do swobodnego użytku to niewielkie sumy pieniężne czy rzeczy, które nie przedstawiają dużej wartości. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem (np. zapłata za sezonową pracę przy zbieraniu owoców czy honorarium z działalności artystycznej). Otrzymanym od rodziców kieszonkowym możesz swobodnie rozporządzać. Jeżeli jednak planujesz zakup drogiego sprzętu, np. konsoli do gier, musisz liczyć się z tym, że sprzedawca zażąda obecności rodziców.

Osoby poniżej 13 roku życia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie nie mają zdolności do czynności prawnych.

I tak, osoba poniżej 13 lat, chociaż ma zdolność prawną, nie może jednak sama zaciągać zobowiązań, nabywać praw, ani nimi rozporządzać, bo nie ma zdolności do czynności prawnych. Może jednak dokonywać drobnych czynności życia codziennego, na przykład zrobić drobne zakupy żywnościowe. Jeżeli jednak nawet taka umowa doprowadziłaby do rażącego pokrzywdzenia osoby niezdolnej do czynności prawnych, umowa ta nie wywoła skutków prawnych i można dochodzić zwrotu świadczenia (np. zwrotu pieniędzy w zamian za oddany towar). O rażącym pokrzywdzeniu mówimy, kiedy na przykład zeszyt o wartości 3 zł został sprzedany młodej osobie za 15 zł. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych jest nieważna – nie wywołuje żadnych skutków prawnych.

Spróbujmy podsumować dotychczas zdobytą wiedzę na przykładzie. W związku z tym, że od urodzenia – tak jak każdy człowiek – masz zdolność prawną, możesz na przykład odziedziczyć mieszkanie. Możesz więc zostać podmiotem stosunku prawnego (dziedziczenia) i stać się właścicielem nieruchomości. Nie masz jednak pełnej zdolności do czynności prawnych, dlatego nie możesz sam tego mieszkania sprzedać. Przynajmniej dopóki nie ukończysz 18 lat. Nie mając jednak zdolności do czynności prawnych (czyli

do ukończenia 13 lat) lub mając ograniczoną zdolność do czynności prawnych (po ukończeniu 13 lat) możesz sam kupić kwiaty do swojego mieszkania.

Choć zawarcie umowy kojarzy się z szeregiem formalności, prowadzeniem negocjacji, spisaniem warunków umowy i wreszcie jej podpisaniem – to nie jest jedyna forma, w jakiej umowa może być zawarta. Pewnie nie zdajesz sobie z tego nawet sprawy, ale **każdego dnia zawierasz szereg umów**. Jak to możliwe? Zacznijmy od odpowiedzi na podstawowe w tym wypadku pytanie.

W jakiej formie umowa może być zawarta?

Do zawarcia umowy dochodzi przez złożenie zgodnych oświadczeń woli stron, które chcą zawrzeć konkretną umowę. Umowa może być zawarta w formie ustnej, jeśli strony tak ustalą jej warunki. Kiedy prosisz w piekarni o kawałek placka, sprzedawca podaje wypiek i określa cenę, którą powinienes zapłacić. W ten sposób zawarłeś właśnie umowę sprzedaży **w formie ustnej**. Kiedy pożyczasz koleżance książkę i umawiasz się na jej zwrot za miesiąc, zawarłeś ustnie umowę użyczenia. Wymieniając się z kolegą płytami – zawarłeś ustną umowę zamiany. Czasami do zawarcia umowy może dojść nawet bez użycia słów, a przez **czynności faktyczne**. Kupując napój w automacie nie prosisz przecież o puszkę, tylko wrzucasz monetę i wybierasz produkt. Automat został tam wcześniej ustawiony i zaopatrzony przez firmę, z którą właśnie zawarłeś umowę sprzedaży. W ten sam

sposób zawierasz umowę – kasując bilet w autobusie.

Dla niektórych rodzajów umów przewidziana jest konieczność zachowania **formy pisemnej**, czyli sporządzenia umowy na piśmie i podpisania jej. Brak takiej formy powoduje, że umowa jest nieważna. Przykładem może być umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych, które (jak już wiesz z II rozdziału) mogą być przedmiotem swobodnego obrotu. Czasami ustawa nie przewiduje, że konsekwencją niezachowania formy pisemnej jest nieważność umowy, ale zachowanie takiej formy jest korzystne w przypadku ewentualnego sporu pomiędzy stronami. Część umów ze względu na ich dużą wartość wymaga szczególnej rozwagi, a tym samym – odpowiedniego zabezpieczenia dowodowego na wypadek ewentualnego sporu.

Przykładem może być umowa pożyczki. Co do zasady można ją zawrzeć w dowolnej formie. Można więc ustalić jej warunki zarówno ustnie jak

Aby zobaczyć jak wygląda umowa sprzedaży, zajrzyj na płytę z materiałami audiowizualnymi.

i pisemnie. Jeśli jednak wartość pożyczki przekracza 500 zł, zgodnie z Kodeksem cywilnym umowa powinna być stwierdzona pismem dla celów dowodowych. Oznacza to, że niespisanie takiej umowy nie spowoduje wprawdzie jej nieważności, ale znacznie utrudni udowodnienie stronom jakie były postanowienia tej umowy.

Poza tym, niektóre rodzaje umów dla swej ważności wymagają zachowania szczególnej formy na przykład aktu notarialnego zawieranego przed notariuszem. Jest to niezbędne choćby w przypadku sprzedaży nieruchomości.

Czytaj uważnie to, co podpisujesz! Jeśli czegoś nie rozumiesz, nie podpisuj.

Masz prawo pytać i otrzymywać odpowiedzi. Warunki umowy mogą być także zapisane drobnym drukiem. Jeśli w umowie wymienione są załączniki – musisz je także otrzymać i przeczytać – one także są częścią umowy.

§ Art. 10 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, zwanej dalej Kodeksem cywilnym:

§ 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

§ Art. 11 Kodeksu cywilnego:

Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

§ Art. 12 Kodeksu cywilnego:

Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

§ Art. 14 Kodeksu cywilnego:

§ 1. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże, gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

§ Art. 60 Kodeksu cywilnego:

Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli).

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

WARTO ZAJRZEĆ:

- płyta z materiałami audiowizualnymi - wzór umowy sprzedaży.

2. KUPUJĘ W CENTRUM HANDLOWYM

Tata Adam Poprawny chciał zrobić rodzinie niespodziankę i kupić zestaw kina domowego. Dwie godziny zajęło mu uporanie się z kablami i instrukcją obsługi. Kiedy wszystko podłączył, okazało się, że jeden z głośników nie działa. Zastanawia się, co teraz może zrobić.

Konsumentowi przysługują liczne prawa. Żeby z nich skutecznie korzystać trzeba je najpierw poznać. Dzięki poniższym informacjom dowiesz się jak mądrze kupować oraz jakie masz uprawnienia przy ewentualnym sporze ze sprzedawcą. Znajomość przepisów pomoże Ci stać się świadomym konsumentem i obywatelem.

Kim jest konsument?

Konsument to osoba fizyczna, która nabywa towary na własny użytek. Konsument dokonuje z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową. Kiedy Ty albo ktoś

z Twoich bliskich kupuje książkę, buty czy telewizor – za każdym razem zawiera umowę z przedsiębiorcą. Jeśli zakupy dokonywane są wyłącznie w celach prywatnych – stajecie się konsumentami.

Co zrobić, jeśli kupiony towar ma wadę?

Jeśli zakupiony towar ma wadę możesz złożyć **reklamację**. Składając ją masz prawo wyboru. Możesz żądać naprawy lub wymiany towaru, a także zwrotu całości lub części pieniędzy, poprzez odstąpienie od umowy lub obniżenie ceny. Podstawą reklamacji może być **rękojmia** lub **gwarancja**.

Pamiętaj – to do Ciebie należy wybór podstawy reklamacji!

Co to jest rękojmia?

To jeden z dwóch podstawowych trybów dochodzenia odpowiedzialności od przedsiębiorcy w związku z ujawnioną wadą fizyczną lub prawną zakupionego towaru. Masz prawo do złożenia reklamacji na podstawie rękojmi, jeżeli towar jest wadliwy. W przypadku rękojmi podmiotem odpowiedzialnym za powstałe wady jest sprzedawca i to do niego należy kierować reklamację. Dane sprzedawcy (nazwa, adres) znajdują się na paragonie fiskalnym, który otrzymujesz z chwilą zakupu.

Przedsiębiorca nie może odmówić przyjęcia reklamacji.

Rękojmia obejmuje wszystkie towary konsumpcyjne, a więc rzeczy, które podlegają sprzedaży (na przykład obrus, krzesło, samochód... czy zestaw kina domowego rodziny Poprawnych).

Jakie mam uprawnienia z tytułu rękojmi?

Jeśli wystąpi wada towaru – możesz złożyć sprzedawcy reklamację z tytułu rękojmi i zażądać **wymiany** na nowy lub jego **naprawy**, a także **obniżenia ceny** lub **odstąpienia od umowy**, jeśli wada towaru jest istotna. Wybór żądania należy do Ciebie.

Sprzedawca ma obowiązek udzielania jasnych, zrozumiałych i niewprowadzających w błąd informacji o sprzedawanym towarze.

Jak długo odpowiada sprzedawca?

Sprzedawca odpowiada za sprzedany towar, jeśli wada zostanie stwierdzona **w okresie 2 lat od momentu wydania towaru**. Okres ten można podzielić na dwie części.

Przez **pierwszy rok** istnieje domniemanie, że stwierdzona wada lub jej przyczyna istniała w momencie sprzedaży. Przedsiębiorca, aby się bronić, musi więc udowodnić, że wada powstała z winy konsumenta, co niewątpliwie ułatwia złożenie reklamacji.

Jeśli wada zostanie później zauważona, czyli **między 12 a 24 miesiącem** od wydania towaru, wtedy to konsument musi wykazać, że wada towaru istniała już w momencie zakupu. Na przykład towar wyprodukowano z materiałów niskiej jakości albo w instrukcji obsługi nie było mowy o konieczności konserwacji specjalnymi preparatami.

CIEKAWOSTKA:

Sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi za wadę, o której kupujący od początku wiedział.

Na przykład – jeśli kupujesz wyszczerbiony kubek ze śmiesznym napisem po obniżonej cenie, w związku z jego uszkodzeniem, nie możesz reklamować wyszczerbienia.

Możesz jednak reklamować inne usterki, które ujawnią się w tej rzeczy. Jeśli więc producent wskazał, że kubek można myć w zmywarce, a po jego umyciu napis bezpowrotnie zniknął, możesz z tego tytułu reklamować kubek.

? *W jakim czasie powinienem reklamować towar?*

§ Żądania musisz zgłosić **do roku od dnia zauważenia wady**. Najlepiej jednak zgłosić wadę zaraz po jej zauważeniu. Reklamacje możesz złożyć w dowolnej formie. Najbezpieczniej jest jednak zrobić to na piśmie. Opisz zauważoną wadę i wskaż swoje żądanie.

? *Jaki jest termin rozpatrzenia reklamacji?*

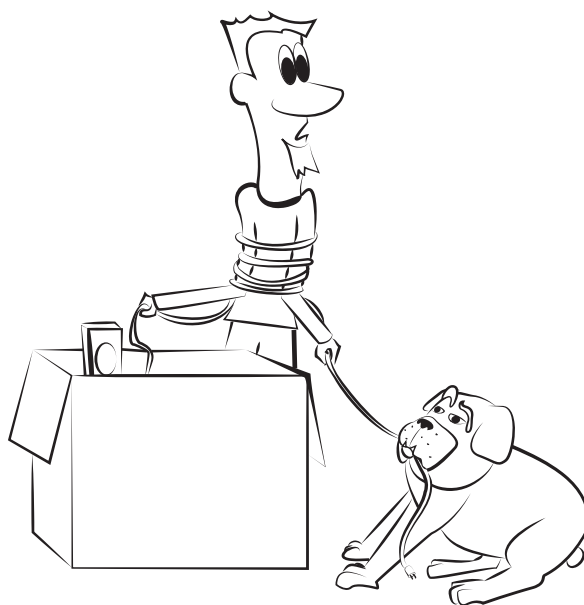
§ Sprzedawca powinien ustosunkować się do naszego żądania naprawy towaru, wymiany na nowy lub obniżenia ceny **w terminie 14 dni kalendarzowych**. Jeśli nie dotrzyma tego terminu – reklamację uznaje się za uzasadnioną. Po upływie tego terminu sprzedawca nie może odmówić spełnienia naszego żądania, nawet jeśli wada powstała z naszej winy.

? *Nie mam paragonu – czy mogę reklamować?*

§ Paragon fiskalny nie jest konieczny do złożenia reklamacji. To jeden z wielu dowodów potwierdzających nabycie rzeczy w danym sklepie i w danej cenie. Inne to: świadkowie, wyciąg z karty płatniczej czy e-maile. Posiadanie paragonu niewątpliwie jednak ułatwia reklamację.

Sprzedawca nie może uzależnić przyjęcia reklamacji od przedstawienia paragonu.

! **Sprzedawca jest zobowiązany zapewnić w sklepie konsumentowi odpowiednie warunki techniczno-organizacyjne, pozwalające na wybór towaru oraz sprawdzenie jego jakości, kompletności i działania. W tym celu możesz i powinieneś sprawdzić jeszcze w sklepie – czy np. odkurzacz, który kupujesz, działa po podłączeniu do gniazdka.**

? *Co to jest gwarancja?*

§ Gwarancja to druga obok rękojmi podstawa reklamacyjna. Jest to dobrowolne oświadczenie gwaranta dotyczące jakości towaru. Gwarantem może być producent, dystrybutor, importer lub sprzedawca.

Gwarancja zawsze musi być udzielona na piśmie.

W ramach gwarancji – gwarant najczęściej zobowiązuje się do bezpłatnego usunięcia wady lub wymiany towaru na niewadliwy.

Rękojmia czy gwarancja?

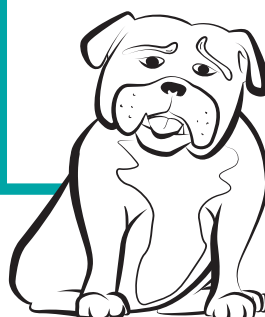
Uprawnienia wynikające z rękojmi są niezależne od wskazanych w gwarancji. Zwykle to rękojmia będzie korzystniejsza dla konsumenta. Jej zasady i przysługujące kupującemu uprawnienia wynikają z ustawy i nie mogą być zmieniane, ani ograniczane przez przedsiębiorcę. W przypadku gwarancji zakres uprawnień i czas ich trwania ustala sam gwarant. Mogą one być mniej korzystne od zapisów ustawowych. Z gwarancji powinno się skorzystać jeśli upłynął już okres przewidziany przepisami dotyczącymi rękojmi, pod warunkiem jednak, że nie minął jeszcze termin wskazany w gwarancji.

CZŁOWIEKU! ZAPAMIĘTAJ!

W przypadku reklamacji wybór żądania należy do konsumenta.

Możesz żądać:

- naprawy;
- wymiany;
- odstąpienia od umowy;
- obniżenia ceny.

§ Art. 556¹ Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, zwanej dalej Kodeksem cywilnym:

§ 1. Wada fizyczna polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową. W szczególności rzecz sprzedana jest niezgodna z umową, jeżeli:

- 1) nie ma właściwości, które rzecz tego rodzaju powinna mieć ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub przeznaczenia;
- 2) nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego, w tym przedstawiając próbkę lub wzór;
- 3) nie nadaje się do celu, o którym kupujący poinformował sprzedawcę przy zawarciu umowy, a sprzedawca nie zgłosił zastrzeżenia co do takiego jej przeznaczenia;
- 4) została kupującemu wydana w stanie niezupełnym.

§ 2. Jeżeli kupującym jest konsument, na równi z zapewnieniem sprzedawcy traktuje się publiczne zapewnienia producenta lub jego przedstawiciela, osoby, która wprowadza rzecz do obrotu w zakresie swojej działalności gospodarczej, oraz osoby, która przez umieszczenie na rzeczy sprzedanej swojej nazwy, znaku towarowego lub innego oznaczenia odróżniającego przedstawia się jako producent.

§ 3. Rzecz sprzedana ma wadę fizyczną także w razie nieprawidłowego jej zamontowania i uruchomienia, jeżeli czynności te zostały wykonane przez sprzedawcę lub osobę trzecią, za którą sprzedawca ponosi odpowiedzialność, albo przez kupującego, który postąpił według instrukcji otrzymanej od sprzedawcy.

§ Art. 556² Kodeksu cywilnego:

Jeżeli kupującym jest konsument, a wada fizyczna została stwierdzona przed upływem

roku od dnia wydania rzeczy sprzedanej, domniemywa się, że wada lub jej przyczyna istniała w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego.

§ Art. 560 Kodeksu cywilnego:

§ 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już wymieniona lub naprawiana przez sprzedawcę albo sprzedawca nie uczynił zadość obowiązkowi wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady.

§ 2. Jeżeli kupującym jest konsument, może zamiast zaproponowanego przez sprzedawcę usunięcia wady żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo zamiast wymiany rzeczy żądać usunięcia wady, chyba że doprowadzenie rzeczy do zgodności z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo wymagałoby nadmiernych kosztów w porównaniu ze sposobem proponowanym przez sprzedawcę. Przy ocenie nadmierności kosztów uwzględnia się wartość rzeczy wolnej od wad, rodzaj i znaczenie stwierdzonej wady, a także bierze się pod uwagę niedogodności, na jakie narażałby kupującego inny sposób zaspokojenia.

§ 3. Obniżona cena powinna pozostawać w takiej proporcji do ceny wynikającej z umowy, w jakiej wartość rzeczy z wadą pozostaje do wartości rzeczy bez wady.

§ 4. Kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna.

§ Art. 561 Kodeksu cywilnego:

§ 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo usunięcia wady.

§ 2. Sprzedawca jest obowiązany wymienić rzecz wadliwą na wolną od wad lub usunąć wadę w rozsądnym czasie bez nadmiernych niedogodności dla kupującego.

§ 3. Sprzedawca może odmówić zadośćuczynienia żądaniu kupującego, jeżeli doprowadzenie do zgodności z umową rzeczy wadliwej w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo w porównaniu z drugim możliwym sposobem doprowadzenia do zgodności z umową wymagałoby nadmiernych kosztów. Jeżeli kupującym jest przedsiębiorca, sprzedawca może odmówić wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady także wtedy, gdy koszty zadośćuczynienia temu obowiązkowi przewyższają cenę rzeczy sprzedanej.

PODSTAWA:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

WARTO ZAJRZEĆ:

- płyta z materiałami audiowizualnymi - wzór reklamacji.

TAK TO WYGLĄDA W PRAKTYCE: wzór reklamacji

Miejscowość, data

Imię i nazwisko konsumenta

Adres

Nazwa i adres siedziby przedsiębiorcy

REKLAMACJA

Zawiadamiam, że zakupiony przeze mnie w dniu towar (opis towaru, na przykład buty sportowe, gra komputerowa) jest wadliwy. Wada polega na (opis wady, na przykład odklejenie się podeszwy buta, nie działający kod aktywacyjny do gry komputerowej). Wada została stwierdzona w dniu W związku z powyższym, na podstawie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny żądam:

- wymiany towaru na nowy* (art. 561 § 1 Kodeksu cywilnego)
- nieodpłatnej naprawy towaru* (art. 561 § 1 Kodeksu cywilnego)
- obniżenia ceny towaru o kwotę zł (słownie złotych:)* (art. 560 § 1 Kodeksu cywilnego)

Zwrotu podanej kwoty proszę dokonać na konto

- odstępuję od umowy i proszę o zwrot kwoty zakupu. * (art. 560 § 1 Kodeksu cywilnego)

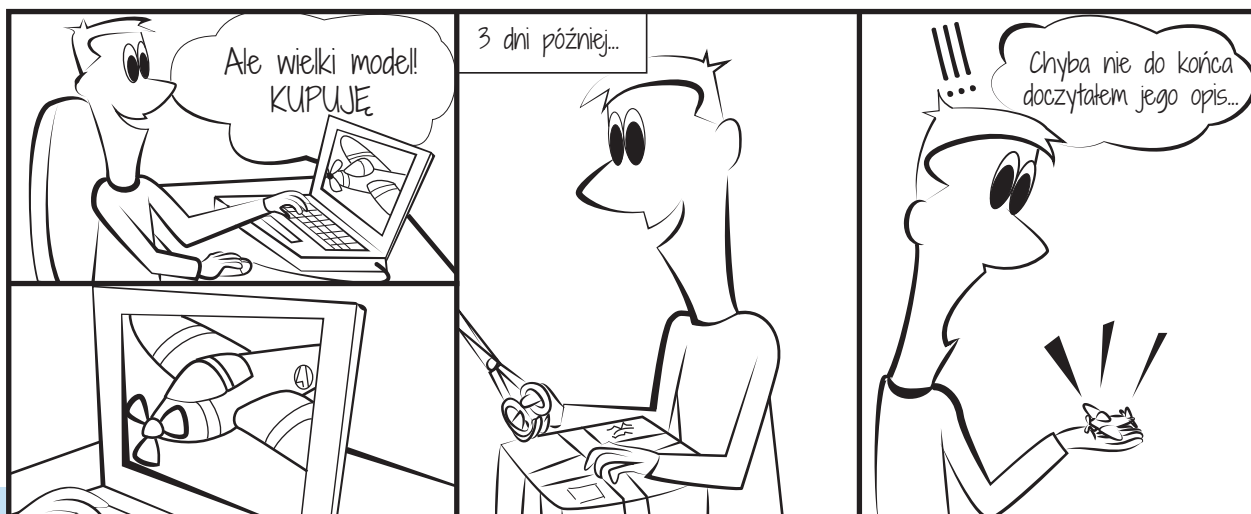
Zwrotu kwoty zakupu proszę dokonać na konto

Z poważaniem

/ Podpis konsumenta /

*niepotrzebne skreślić

3. KUPUJĘ PRZEZ INTERNET

Antek zobaczył w sklepie internetowym świetny model samolotu. Szybko dokonał zakupu. Jednak gdy odpakował przystaną paczkę, okazało się, że Antek nie przeczytał uważnie opisu dostępnego w sklepie internetowym. Model samolotu okazał się miniaturką.

Kiedy robimy zakupy w centrum handlowym sprzedawca nie ma obowiązku przyjąć zwrotu towaru tylko dlatego, że produkt przestał nam się podobać. Możliwości zwrotu wynikają z przepisów i zostały opisane we wcześniejszym podrozdziale. Dotyczą one jednak sytuacji kiedy towar ma wadę i reklamujemy go. W przypadku towaru pełnowartościowego zwrot możliwy jest tylko wtedy, jeśli regulamin sklepu przewiduje taką możliwość. Inaczej wygląda sprawa w sytuacji kiedy dokonujemy zakupów przez internet. W tej części dowiesz się jakie uprawnienia przysługują internautom.

Z kim zawierasz umowę?

W przypadku umów zawieranych na odległość, w tym zakupów dokonywanych w internecie, na przedsiębiorcy ciąży szereg obowiązków informacyjnych. Ustawa o prawach konsumenta wymienia aż 21 takich obowiązków. Wśród nich między innymi informowanie o głównych cechach świadczenia, danych identyfikujących przedsiębiorcę, adresie przedsiębiorstwa i adresie, pod który należy składać reklamację, łącznej cenie, sposobie i terminie zapłaty, a także o sposobie i terminie odstąpienia od umowy. Kupując w sklepie internetowym, najpóźniej w chwili złożenia zamówienia wszystkie te informacje powinny być przekazane. Informacje

powinny być podane w sposób jasny, czytelny i zrozumiały. Wszystkie informacje mogą być dostępne na stronie internetowej przedsiębiorcy.

W jakim terminie mogę odstąpić od umowy?

Zakupy internetowe choć wygodne, bo nie wymagają wychodzenia z domu, mają jeden podstawowy minus – nie możesz obejrzeć produktu który kupujesz. Oczywiście możesz zobaczyć zdjęcia i przeczytać opis, ale to nie to samo, co wziąć rzecz do ręki czy jak w przypadku ubrań – przymierzyć je.

W przypadku zakupów internetowych możliwe jest odstąpienie od umowy. Masz na to 14 dni kalendarzowych bez podawania przyczyny.

Jeśli skorzystasz z tego uprawnienia, umowę uważa się za niezawartą.

Co się dzieje po odstąpieniu od umowy?

Złożenie oświadczenia o odstąpieniu od umowy i zwrot towaru to dwie różne czynności.

Po odstąpieniu od umowy strony powinny zwrócić sobie nawzajem to, co otrzymały przy zawarciu umowy.

Po złożeniu oświadczenia powinieneś więc niezwłocznie zwrócić przedsiębiorcy zakupiony towar, jednak nie później

niż w terminie 14 dni od dnia, kiedy złożyłeś oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Przedsiębiorca powinien w tym samym terminie zwrócić wszystkie dokonane przez kupującego płatności. Oprócz ceny towaru przedsiębiorca powinien zwrócić także koszty dostarczenia rzeczy.

Istnieją wyjątki kiedy prawo do odstąpienia od umowy zawartej na odległość nie przysługuje. Warto pamiętać, że między innymi nie można zwrócić zakupionego programu komputerowego, sprzedawanego w zamkniętych pudełkach, jeśli opakowanie po dostarczeniu zostało otwarte.

Co jeśli sprzedawca nie poinformował mnie o możliwości odstąpienia?

Na początku tego podrozdziału wspominaliśmy o obowiązkach informacyjnych obciążających przedsiębiorcę. Niedotrzymanie ich może powodować poważne konsekwencje. Jeżeli kupujący nie został poinformowany o uprawnieniu do odstąpienia od umowy, będzie mógł skorzystać z tego uprawnienia **w ciągu kolejnych 12 miesięcy**. Jeżeli jednak w tym okresie sprzedający przekaze mu taką informację, to termin do odstąpienia od umowy upływa po 14 dniach od udzielenia konsumentowi informacji o tym prawie.

Aby zobaczyć jak wygląda wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy zawartej na odległość, zajrzyj na płytę z materiałami audiowizualnymi.

§ Art. 27 ustawy o prawach konsumenta z dnia 30 maja 2014 r., zwanej dalej Ustawą o prawach konsumenckich:

Konsument, który zawarł umowę na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa, może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny i bez ponoszenia kosztów, z wyjątkiem kosztów określonych w art. 33, art. 34 ust. 2 i art. 35.

§ Art. 28 Ustawy o prawach konsumenckich:

Bieg terminu do odstąpienia od umowy rozpoczyna się:

1) dla umowy, w wykonaniu której przedsiębiorca wydaje rzecz, będąc zobowiązany do przeniesienia jej własności - od objęcia rzeczy w posiadanie przez konsumenta lub wskazaną przez niego osobę trzecią inną niż przewoźnik, a w przypadku umowy, która:

a) obejmuje wiele rzeczy, które są dostarczane osobno, partiami lub w częściach - od objęcia w posiadanie ostatniej rzeczy, partii lub części;

b) polega na regularnym dostarczaniu rzeczy przez czas oznaczony - od objęcia w posiadanie pierwszej z rzeczy;

2) dla pozostałych umów - od dnia zawarcia umowy.

§ Art. 29 Ustawy o prawach konsumenckich:

1. Jeżeli konsument nie został poinformowany przez przedsiębiorcę o prawie odstąpienia od umowy, prawo to wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia upływu terminu, o którym mowa w art. 27.

2. Jeżeli konsument został poinformowany przez przedsiębiorcę o prawie odstąpienia od umowy przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1, termin do odstąpienia od umowy upływa po 14 dniach od udzielenia konsumentowi informacji o tym prawie.

§ Art. 31 Ustawy o prawach konsumenckich:

1. W przypadku odstąpienia od umowy zawartej na odległość lub umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa umowę uważa się za niezawartą.

2. Jeżeli konsument złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy zanim przedsiębiorca przyjął jego ofertę, oferta przestaje wiązać.

PODSTAWA:

Ustawa o prawach konsumenta z dnia 30 maja 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 827).

WARTO ZAJRZEĆ:

- płyta z materiałami audiowizualnymi - wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy zawartej na odległość.

LITERATURA

1. Baran K. W. (red.), Kodeks pracy. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, 2012.
2. Dolecki H., Wiśniewski T. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I, Artykuły 1-366, LEX 2013.
3. Florek L. (red.), Kodeks pracy. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, 2011.
4. Giezek J. W. (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, 2012.
5. Gniewek E., Machnikowski P. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Wydawnictwo C.H. Beck, 2014.
6. Grzegorzczak T., Kodeks postępowania karnego. Tom I, Artykuły 1-467, LEX 2014.
7. Jakubecki A. (red.), Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 17 listopada 1964 r., Kodeks postępowania cywilnego, LEX/eL, 2014.
8. Jaśkowska M., Wróbel A., Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r., Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U.00.98.1071), LEX/eL, 2014.
9. Jaśkowski K., Maniewska E., Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r., Kodeks pracy (Dz.U.98.21.94), LEX/eL, 2014.
10. Kidyba A. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I, Część ogólna, Wolters Kluwer Polska, 2012.
11. Księżak P., Pyziak-Szafnicka M. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, Wolters Kluwer, 2014.
12. Marciniak A., Piasecki K. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom I, Komentarz do art. 1 – 366, Wydawnictwo C.H. Beck, 2014.
13. Marszałkowska-Krześ E. (red.), Komentarz Online do KPC, BeckOK, 2013.
14. Osajda K. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I, Przepisy wprowadzające. Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe, Wydawnictwo C. H. Beck, 2013.
15. Sobczyk A. (red.), Kodeks pracy. Komentarz, Wydawnictwo C.H. Beck, 2014.
16. Walczak K. (red.), Komentarz Online do Kodeksu pracy, BeckOK, 2014.
17. Wronkowska S., Zmierczak M. (red.), Kompendium wiedzy o społeczeństwie, państwie i prawie, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.